Пам'ятайте про Україну!

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація: "Svoboda" 30 Montgomery Street Jersey City, N.J. 07302
Телефони: (201) 434-0237 (201) 434-0807 (201) 434-3036
УНСоюз: (201) 451-2200

РІК XCIII. Ч.48. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, ЧЕТВЕР, 13-го БЕРЕЗНЯ 1986 ЦЕНТІВ 25 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, THURSDAY, MARCH 13, 1986 No. 48. VOL. XCIII.

ГАЗЕТА „НЮЗДЕЙ" ПОМІСТИЛА ДОВШУ СТАТТЮ ПРО І. ДЕМ'ЯНЮКА

Ню Йорк. — Нюйоркська газета „Нюздей" помістила у виданні з понеділка, 10-го березня ц.р., довшу статтю-експозе авторства Мерилин Ґолдстін під заголовком: „Сумніви щодо 'Івана'".

У введенні до статті і редакційній нотатці написано, що „докази отримані зі Совєтського Союзу довели до започаткування судової справи проти Івана Дем'янюка, висунення проти нього закидів про його нібито участь на пості сторожа газової камери в концентраційному таборі в Треблінці, відібрання американського громадянства і видачі його Департаментом юстиції в руки ізраїльського правосуддя. Оборонці І. Дем'янюка вважають однак, що совєтські чинники з допомогою справи Дем'янюка намагалися знеславити антикомуністичну українську спільноту в діяспорі, зокрема велику українську громаду у З'єднаних Стейтах Америки".

На цьому тлі автор статті-студії М. Ґолдстін розвинула свою тему про справу І. Дем'янюка і відносини між українською і жидівською громадою в ЗСА. Намагаючись бути об'єктивною і цитуючи заяви обидвох сторін, авторка при тому поінформувала читачів, що у Треблінці загинуло приблизно 900,000 жидів і в'язнів інших національностей і що І. Дем'янюк, якого в таборі називали „Іваном Ґрізним", сповняв ролю ката, керував газовою камерою, знущався над в'язнями, побивав їх до крови, наказував роздягатися до нага, знущався над жінками й дітьми і був свого роду „головним катом" Треблінки, чи, як каже Аллен Раєн, якого авторка цитує у кількох місцях своєї статті, „головної фабрики смерти".

Не зважаючи на те, що у заголовку поставлений наголос на сумнів чи Ізраїль судитиме „Івана Ґрозного" авторка в тексті не ставить під сумнів ідентичности І. Дем'янюка, а тільки каже, що його справа набрала широкого розголосу в ЗСА, посередньо також в інших країнах світу, де компактною масою живуть українці і жиди, що зацікавлені: одні справедливостю і виявленням комуно-московських інсинуацій у відношенні до руху спротиву в Україні і його послідовників у вільному світі, а інші у шуканні помсти над особами, які виконали злочини над жидівським населенням під час Другої світової війни.

Цитуючи Юрія Кульчицького, професора історії в Янгставнському університеті в Огайо, М. Ґолдстін наводить його слова, кажучи, що І. Дем'янюк не є тут проблема. Йдеться про використовування американським правосуддям і жидівськими організаціями підфальшованих совєтських документів, бо така практика, на думку проф. Кульчицького, відчиняє „коробку Пандори" і після цього КҐБ може показати пальцем на будь-якого українця, немилого комуністичній владі в СССР.

Авторка згадує також про декілька подорожей до Европи Джерома Брентара, не-українця, який привозив кожного разу копії вишуканих ним матеріялів з европейських архівів, які доказували, що Бюро спеціяльних інвестиґацій (ОСІ) при Депертаменті юстиції ЗСА, суд в Клівленді і жидівські організації безпідставно обвинувачують І.Дем'янюка, який не є „Іваном Ґрізним" за яким пошукують жиди. І. Дем'янюк з Треблінки був принаймні 6,6 футів високий, могутньої атлетичної будови людина і виглядом був значно інакший від клівлендського І. Дем'янюка. Таку саму заяву склав 85-річний еспанець з Барсельони, в'язень Треблінки, побачивши фотознімки в пресі І.Дем'янюка коли його передавали в руки ізраїльцям. Останній крім того заявив, що „Івана Ґрізного" вбили в'язні ножами і що теперішній ув'язнений цілковито неподібний до правдивого ката Треблінки.

М. Ґолдстін пише, що справа Дем'янюка причинилася до погіршення відносин між обидвома громадами — українською і жидівською — не тільки в Клівленді, але також в інших містах ЗСА. Вона, цитуючи Михайла Доброноса й інших осіб каже, що жидівські організації і деякі засоби масової інформації до такої міри зантаґонізували справу І. Дем'янюка і „українських злочинців", що українцеві тепер тяжко навіть признатися до своєї національности, щоб не наразитись на закид антисемітизму.

Але, як заявив згадуваний вже Дж. Брентар: „Гра програна. Їм треба було жертви".

ДІЛОВИЙ КОМІТЕТ ТИСЯЧОЛІТТЯ ПОСИЛЮЄ ДІЯЛЬНІСТЬ

Ню Йорк (В. К.). — Діловий Комітет та його Комісії — організаційна, фінансова, мистецька, публічних зв'язків, зв'язків з державними чинниками та інші постійно працюють над підготовою до відзначення в ЗСА Тисячоліття Християнства в Україні. Українська громада в ЗСА, разом з громадами в інших країнах, готується достойно відзначати один з найбільших моментів в історії України — хрищення Русі-України.

На початку минулого року українські громадські організації, за благословенням і активною участю митрополитів обох віровизнань, Митрополита Мстислава і Митрополита Стефана, зорганізували у Філядельфії Крайовий Громадський Комітет, який складається з Почесної Президії, Президії всіх крайових організацій, Ділового Комітету і його різних комісій. Минулого року 17-го серпня відбулося пленарне засідання Крайового Громадського Комітету, на якому були обговорені та вирішені головні справи організації цих великих відзначувань. Наступне пленарне засідання плянується відбути цього року.

Діловий Комітет за рік свого існування відбув досі п'ять засідань, виготовив проєкти праці на основі проєктів рівних комісій, головно організаційної, фінансової, публічних зв'язків та мистецької, створив додаткову комісію зв'язків з державними чинниками, накреслив пляни різних імпрез серед громади, почав організацію місцевих комітетів, та інше. Комітет робить свої засідання на переміну. в Українському Культурному Центрі при Українській Православній Церкві у Бавнд Бруку і Митрополичій Канцелярії УК-Церкви у Філядельфії.

Останнє засідання відбулося 8-го лютого 1986 року в Українському Культурному Центрі у Бавнд Бруку. Засіданням керував голова д-р Юрій Солтис, який вкладає дуже багато часу і праці, Уляна Дячук, голова Фінансової комісії, звітувала, що до комітету надходять фінансові пожертви на його працю від поодиноких осіб та організацій. НТШ прислало 1,000 дол., а Українська Американська Координаційна Рада — 3,000 дол. із своїх частин надвишки одержаних від Комітету проти Русифікації України, який перестав існувати. Розходів було понад 700 дол., не враховуючи новіших, зв'язаних з друком фірмових паперів та інших адміністраційних видатків. Фінансова комісія опрацьовує плян збірки грошей на покриття коштів різних імпрез, головно у Вашінгтоні, а також на видання англомовних брошур, реклям, виставки ікон, семінарів та інших справ.

Інж. Євген Івашків та інші члени комітету пропонували прискорити виготовлення пляну збірки і приступити якнайскорше до дії з огляду на те, що Діловий Комітет мусить реалізувати свої пляни, а сама збірка причиниться до мобілізації громади для відзначення цих великих роковин.

Інж. Вячеслав Вишневський, заступник голови, на доручення комітету виготовив фірмові папери з конвертами та був в контакті з проводами молодечих організацій для творення Комісії молоді.

Д-р Петро Стерчо, голова Організаційної комісії, інформував, що його комісія має 41 члена, а секретарем української мови є Мирон Баранецький, англійської — Маріянна Бремлидж. Своє останнє засідання ця комісія відбула 30-го листопада 1985 року у Філядельфії. Тепер найважнішим завданням комісії є зорганізувати місцеві комітети Тисячоліття Християнства в Україні. Крайовий комітет став на становищі, що ця тисячолітня річниця є така важна, що вимагає окремих всегромадських комітетів, складених з усіх українських церковних та громадських організацій по містах, де живуть українці. На такий самій базі є побудований Крайовий Громадський Комітет Тисячоліття Християнства в Україні. Д-р П. Стерчо інформував, що його комісія вислала 334 листи до місцевих отців всіх віровизнань та світських осіб, прохаючи їх заініціювати створення таких місцевих комітетів на всегромадській базі всіх організацій церковного і громадського характеру. Такі комітети вже існують в Чикаго, Дітройті, Сиракюзах та ще деяких містах. Тепер підготовляється скликання сходин в Ню Йорку та в містах інших стейтів.

У. Дячук запропонувала поміщувати інформації про працю і пляни в англомовній пресі і для цього треба попросити когось робити це. Комітет рішив попросити Ігоря Длябоґу для цієї праці.

Комітет погодився з пропозицією висловленою вже раніше робити старання для підготови різних конкурсів серед студіюючої молоді і запросити до цієї роботи досвідчених осіб чи організацій з української громади.

Діловий Комітет рішив також просити бібліотеку Українського Культурного Центру у Бавнд Бруку збирати й опікуватися архівом крайового комітету і всіх місцевих комітетів. Туди треба буде слати копії або оригінали різних документів.

Слідуюче засідання Ділового Комітету відбудеться у суботу, 22-го березня, 1986 року у Митрополичій Канцелярії УКЦ у Філядельфії, початок о год. 11-ої ранку. У програмі засідання будуть справи імпрез у Вашінгтоні, місцевих комітетів та їх імпрез, зустрічі з місцевими комітетами, справа англомовних брошур та інші.

ПРЕЗИДЕНТ Р. РЕҐЕН ДАЛІ ДОМАГАЄТЬСЯ ДОПОМОГИ ДЛЯ „КОНТРАС"

Вашінгтон. — Президент Роналд Реґен, розмовляючи з кореспондентами, признався, що більшість американців, воліли б, щоб Уряд З'єднаних Стейтів Америки зрезигнував із законопроєкту про допомогу для антикомуністичних борців за свободу в Нікараґуа в сумі 100 мільйонів долярів, але заявив, що він до кінця оборонятиме урядове становище і не прийме жадної компромісової розв'язки з огляду на важливість справи і загрози для оборонної стратегії ЗСА у випадку коли в Нікараґуа Совєтський Союз зуміє розбудувати ще один свій причілок і тим самим поширити свої впливи в Центральній Америці. Треба брати до уваги, — заявив Президент ЗСА, що загроженими будуть тоді не тільки центральноамериканські держави, але посередньо також усі країни Латинської Америки, бо Нікараґуа подібно, як комуністична Куба, займатиметься експортом революції на цілому американському обширі.

„Ми не можемо ані спізнювати, ані зменшувати допомоги для „контрас", бо з ними може статися те, що сталося з борцями за свободу в Мадярщині в 1956 році коли совєтські танки і дивізії втопили в крові змаг до свободи мадярського народу", — заявив Р. Реґен. Він вважає, що ті, які шукають компромісів мусять пам'ятати, що такі справи, як свобода, загроза південних кордонів ЗСА, поширення комуністичної гегемонії тощо, не можуть бути предметом компромісів, хатань чи сумнівів.

Відповідаючи на запитання провінційних кореспондентів, які мали окрему сесію з Президентом, чи американський нарід зрозуміє його позицію і чи підтримає законопроєкт Уряду про допомогу для нікараґуанських антикомуністів, Р. Реґен відповів, що в теперішній ситуації ані нарід, ані частина його репрезентантів не підтримують, на їхню думку, зайвих витрат і висувають для своєї оборони часто дуже примітивні аргументи та закриваються труднощами фармерів, збільшенням безробіття та іншими внутрішньамериканськими проблемами, які чекають своєї розв'язки. Деякі навіть запитують Уряд, що ЗСА шукають в маленькій центральноамериканській державі, а деякі пливуть за струєю антиурядової кампанії і не знають навіть де ця маленька країна Нікараґуа розташована.

Президент свідомий також того, що деяка преса й іші засоби масової інформації сприяють цьому пацифізмові думки та подають до відома всякі опити некорисні для урядового проєкту.

Речник Білого Дому Леррі Спікс заявив у відповідь на запитання про компроміс Уряду, що покищо немає мови про ніякий компроміс чи припинення допомоги для борців за свободу, бо така тактика рівняється вирокові смерти для них, якщо враховувати жорстокості просовєтських сандіністів, які користуються не тільки совєтською модерною зброєю, але так званими совєтськими і кубинськими „дорадниками". Спікер Палати Репрезентантів Томас П. О'Нілл заявив, що особиста кампанія президента Р. Реґена може дещо змінити опінію в Конгресі в користь законопроєкту.

ЗА „СТЕРНОМ ДОЛІ" У ФІЛЯДЕЛЬФІЇ

Філядельфія. — Як уже інформовано, на прохання проводу Осередку Праці пластунів сеніорів і старших пластунів, головний організатор УНСоюзу Степан Гавриш висвітлить тут фільм „За стерном долі" в суботу, 15-го березня, о год. 3-ій по полудні в УОКЦЕнтрі, при 700 Сідар ровд. Вступ — вільний.

В Норт Порті діє Комітет Гарвардського Проєкту

Норт Порт, Фла. — Місцева громада створила Комітет Гарвардського Проєкту, який очолив Роман Іваницький.

В склад комітету увійшли о. д-р митрат І. Нагаєвський, о. митрат Т. Форостій і В. Різник — почесні голови; заступник голови — Софія Барусевич, д-р Павло Сениця і Епіфан Гриньків; секретар — д-р Я. Мартюк, фінансовий референт — Мирон Кузьма; члени-організатори — Маруся Стефанишин і Ольга Козак; Контрольна комісія: д-р Павло Турула, Омелян Граб і д-р Тамара Наболотна.

Дотепер задекляровано на Гарвардський Проєкт 9,850 долярів.

ЗБОРИ ФУНДАЦІЇ УВУ

Ню Йорк. — Фундація Українського Вільного Університету повідомляє всіх членів фундації, що Загальні збори фундації відбудуться в суботу, 22-го березня ц.р., о год. 3-ій по полудні, тут в домівці, при 136 Друга авеню.

В Мейплвуді вшанують Т. Шевченка

Мейплвуд, Н.Дж. (к.с.). — В неділю, 16-го березня ц.р., тут в українській православній церкві св. Вознесіння, при 650-652 Ірвінґтон авеню, по Св. Літургії (11.15 год. дня) буде відправлена Панахида по Тарасові Шевченкові в 125-ту річницю його смерти.

Після Панахиди в залі церкви буде вшановано його пам'ять відповідною програмою, що його приготовила Українська Православна Ліґа при парафії та церковний хор, при перекусці.

Весь дохід від свята призначений на реставрацію пам'ятника Великого Поета, який стоїть в столиці Америки, Вашінґтоні.

У СВІТІ

МУСУЛМАНСЬКІ ЕКСТРЕМІСТИ не тільки погрозили Франції дальшими терорисичними актами, але опублікували фотознімки замордованого француза, захопленого в полон в Бейруті минулого року. У погрозі говориться, що життя інших французьких закладників залежатиме від постави французького уряду президента Франсуа Міттерана і сповнення вимог. Ливанські терористи не називають, які це вимоги вони поставили Міттеранові, але загально здогадуються, що мусулмани домагаються звільнення своїх товаришів, які за різні злочини сидять сьогодні у французьких тюрмах.

ШІСТЬ ЛІДЕРІВ західніх держав вислали на адреси президента Роналда Реґена і генерального секретаря ЦК КПСС Міхаїла Ґорбачова листа з проханням стримати всякі нуклеарні випробування, принаймні до другої зустрічі на вершинах, яка, згідно з домовленістю у Женеві, мала б відбутися ще цього червня у З'єднаних Стейтах Америки. Група лідерів запропонувала також свої послуги в часі нагляду за дотриманням мораторіюму. Речники Совєтського Союзу заявили, що вони не переводили жадного випробовуваня на своїй території від серпня минулого року, але однобічний мораторіюм СССР мавби закінчитися в кінці цього місяця. ЗСА заявляють, що з огляду на нові види зброї, Пентаґон мусить покищо продовжувати випробування під землею. М. Ґорбачов заявив, що він є готовий прийняти пропозицію третьої сторони; президент Р. Реґен не дав ще остаточної відповіді.

НЕ ЗВАЖАЮЧИ НА знесення вийняткового стану в Південно-Африканській Республіці, заколоти, демонстрації, засідки, підступні вбивства, сутички з поліцією тощо продовжуються в багатьох місцевостях. Від часу закінчення вийняткового стану загинуло сім чорних демонстрантів які особливо небезпечно поводились, згідно з опінією поліції і військових частин, які контролювали демонстрацію в місцевості Лєбова.

В КОЛЮМБІЇ ЛІБЕРАЛЬНА партія отримала найбільше голосів у парляментарних виборах і тим самим проголосила себе переможцем над консервативною партією ,яка тепер є при владі. Скрайньо-ліві партії, які ведуть тепер збройну боротьбу проти уряду, отримали тільки 1,5 відсотка голосів, тобто далі залишилися незначною політичною силою в країні. Поліційні чинники заявили, що група, яка цілковито бойкотувала вибори і яка підтримує так звану народну визвольну армію зорієнтовану на комуністичну теорію Мао Зедонґа, застрелила дев'ять поліціянтів, які супроводжали політичних лідерів до виборчих урн. Інші дрібні терористичні групи просовєтські орієнтації підтримували у виборах комуністів.

ОБОРОНЕЦЬ БОЛГАРІВ на процесі в Римі проти змовників на життя Папи Івана Павла II, адвокат Джузеппе Консольо, зажадав від судді цілковито оправдати болгарина Сергея Антонова і тим самим дати сатисфакцію усім іншим болгарам, які, мовляв, морально постраждали перед і під час процесу. На думку Консольо італійська прокуратура повинна перепросити болгарський уряд, бо немає жадних доказів замішаности болгар у підготоці атентату на Папу, виконаного 13-го травня 1981 року на площі св. Петра. Суд покищо не розглядав пропозиції оборонця.

КІЛЬКА ОРГАНІЗАЦІЙ оборони прав людини в Південній Кореї обвинуватили уряд і поліцію в тому, що вони тортурували в нелюдський спосіб в тюрмі двох видатних дисидентів, противників теперішнього уряду і політичної системи, і відмовились потім дати їм належну медичну опіку. Поліційні чинники і речник уряду категорично заперечили обвинувачення і назвали їх безпідставною і злобною пропагандивною кампанією проти уряду.

В АМЕРИЦІ

У ФЕДЕРАЛЬНОМУ ОКРУЖНОМУ суді Бруклина, Н.Й. почався суд над 35-річним імігрантом з Індії Ґурпартаром Сінґхом Берком, якого обвинувачують в змові проти прем'єр-міністра Раджіва Ґанді. Ґ.Берк був арештований в травні минулого року, незадовго перед візитом до ЗСА прем'єр-міністра Індії. Його обвинувачують також в спробі купити зброю і вибухові матеріяли, щоб зробити революцію в Індії. Згідно з обвинуваченням, Берк порушив американський закон про невтралітет та інші закони. Якщо суд докаже вину Берка, йому загрожує довічне ув'язнення. На попередньому слідстві Берк категорично заперечував, що підготовляв замах на Раджіва Ґанді.

ДИРЕКТОР АҐЕНТСТВА в справах роззброєння і контролі над зброєнням Кеннет Ейделман повідомив, що на протязі найближчих місяців З'єднані Стейти дадуть конкретну відповідь на численні факти порушення Совєтським Союзом взятих на себе зобов'язань. Порушення насамперед зв'язані з укладеною в 1979 році угодою САЛТ-2. Хоч Сенат не ратифікував цю угоду, але президент Роналд Реґен заявив, що ЗСА будуть дотримуватися її умов, якщо так само поступить і Совєтський Союз. К. Ейделман сказав, що ЗСА взагалі можуть відмовитися від договору в зв'язку з тим, що Совєтський Союз побудував велику радарну станцію в районі Красноярська.

ЯК ПОВІДОМЛЯЮТЬ американські газети, президент Роналд Реґен має намір просити Департамент справедливости ЗСА уважно вивчити документи, які привіз колишній президент Філіппін Ферлінанд Маркос на Гаваї, і зробити висновок, чи порушив Ф. Маркос американські закони. Р. Реґен заявив, що якщо вигнаний президент Філіппін і його прибічники порушили закони ЗСА, вони втратять імунітет проти судового переслідування. Документи, вивезені Маркосом, перебувають тепер в руках працівників митної служби ЗСА і будуть передані в розпорядження нового уряду Філіппін, який має намір доказати, що Маркос і його прибічники вивезли з країни величезні багатства, які належать філіппінському народові.

СЕНАТОРИ РИЧАРД Луґар і Френк Лотенберґ надіслали амбасадорові Румунії в ЗСА Ніколае Ґаврілеску листа з просьбою посприяти, щоб двом румунським вченим, Міхаїлові Росу і Сільвіу Телеману, були видані візи для виїзду до ЗСА. Цих вчених запросили читати лекції в Принстонському і Індіяна університетах. Після того, як в 1984 році два румунські математики попросили політичного притулку на Заході, уряд Румунії заборонив виїзд для вчених.

КОЛИШНІЙ АМБАСАДОР ЗСА в Об'єднаних Націях сенатор Деніел Мойниген сказав на пресовій конференції в Ню Йорку, що Совєтський Союз можливо знав про нацистське минуле Курта Вальдгайма і шантажував його, коли той був генеральним секретарем ОН, щоб примусити цю міжнародну організацію проводити політику, вигідну для СССР. Д. Мойниген вважає, що лише шантажем можна пояснити той факт, що коли в 1975 році Рада Безпеки приймала резолюцію, яка оголошувала сіонізм формою расизму, генеральний секретар ОН К. Вальдгайм не заперечував проти цієї резолюції.

В ГОНДУРАСІ, НЕДАЛЕКО від кордону з Нікараґуа, почалися спільні військові маневри З'єднаних Стейтів Америки і Гондурасу. З кожної сторони в них бере участь приблизно по 500 вояків і старшин. Навчання під назвою „Кабанас-86" відбуваються в джунглях. Перша фаза маневрів завершиться 25-го березня. Вони будуть відновлені в липні. Сандіністський уряд Нікараґуа оголосив, що спільні маневри ЗСА і Гондурасу є прикриттям для запланованого адміністрацією Роналда Реґена вторгнення в Нікараґуа.

МОСКВА ПОВЕЛА СИЛЬНУ ПРОПАҐАНДУ ПРОТИ ЗАРЯДЖЕННЯ ЗСА

Москва. — Пресові аґентства і кореспонденти інформують з Москви, що совєтські засоби масової інформації повели дуже гостру, а навіть брутальну пропаґанду проти зарядження Уряду З'єднаних Стейтів зменшити кількість персоналу в усіх трьох місіях — російській, українській і білоруській — до Організації Об'єднаних Націй, щоб тим самим обмежити до мінімуму совєтську шпигунську діяльність на території Америки.

Президент ЗСА Роналд Реґен вважає, що Совєтський Союз не має ніякого привілею втримувати найбільше персоналу при своїх місіях ОН (275) і бажає, щоб цей персонал було зменшено до 170 осіб. Зменшення персоналу, як інформує американська преса, відбуватиметься трьома етапами, аж до 1988 року.

Не зважаючи на американську терпеливість, наявні докази про те, що совєтські „дипломати" займаються шпигунством, Москва вирішила повести змаг двома шляхами — пропаґандивним і леґальним на форумі ОН. Знавці міжнародного права, в руки яких була передана ця справа для розгляду, вважають, що в 1947 році, коли був підписаний договір між головною квартирою ОН і Урядом З'єднаних Стейтів Америки відносно функціонування цієї міжнародної організації нічого не говориться про якесь спеціяльне право для господаря на території якого приміщується головна квартира ОН. ЗСА, на думку багатьох спеціялістів, не мають права визначувати поодиноким державам світу кількости їхніх представників, тим більше, що вони не покривають коштів їхнього втримання, крім охорони приміщень місій ОН. Згідно з договором ЗСА мусять видати візу кожному дипломатові і його родині, якщо таке є бажання уряду держави-члена.

Юридична комісія ОН погоджується, що ЗСА мають право видалювати зі своєї території тих дипломатів, які займаються шпигунством чи іншою роботою, несумісною з працями ОН, але такі справи ледве чи можна узагальнювати, а треба їх розглядати від випадку до випадку. Комісія погоджується із загальною опінією, що число совєтських представників в ОН є надто велике, але цю проблему можна було розв'язати шляхом переговорів між двома державами і непотрібно було виносити її на міжнародний форум.

Деякі делеґації однак, думають, що генеральний секретар ОН Гавіє Перез де-Куєяр повинен зайняти гостре становище в тій справі і оборонити становище СССР. „Якщо такого становища не буде, — каже Томас М. Френсис, професор права в Нюйоркському університеті, який оспорює право ЗСА на такі заяви, то Ґенеральна Асамблея ОН повинна подумати про перенос головної квартири до іншої країни".

Очевидно, совєтська пропаганда усі ці західні прихильні до неї голоси використала у своїй кампанії проти Адміністрації президента Р. Реґена.

ДОПОВІДЬ ПРО КАРПАТСЬКУ УКРАЇНУ

Ню Йорк. — Карпатський Союз та Літературно-Мистецький Клюб в Ню Йорку влаштовують доповідь ред. Ярослава Гайваса на тему „Проголошення незалежности Карпатської України", яка відбудеться в п'ятницю, 14-го березня ц.р. о год. 7-ій вечора, тут в домі Визвольного Фронту, при 136 Друга авеню. Після доповіді відбудеться дискусія.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893

Svoboda USPS (50-420 ISSN 0274-6964) is published daily except Sundays, Mondays, and holidays by the Ukrainian National Association Inc. at 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302

Subscription: 1 year — $40.00, 6 months — $22.00, 3 months — $12.00 UNA members: $7.50 — 6 months, $15.00 — 1 year. Change of address - $1.00. Make check or money order payable to "Svoboda".

Postmaster: Send address changes to:
"Svoboda" • P.O. Box 346 • Jersey City, N.J. 07303

Передплата на рік $40.00, на півроку — $22.00, на 3 місяці — $12.00 Для членів УНСоюзу $7.50 на 6-місяців, $15.00 — на рік. За кожну зміну адреси — $1.00.

Second Class Postage paid at Jersey City, N.J.

P.O. Box 346 Jersey City, N.J. 07303

Боротьба за 100 мільйонів — і щось більше

Традиційне в Америці суперництво між Білим Домом і Капітолем, себто між виконною і законодатною владою, прийняло тепер форму затяжного конфлікту президента Реґена з Конґресом за кілька поважних справ: за схвалення такого бюджету на найближчий фіскальний рік, щоб у всіх ресортах завести ощадності, але на бюджет оборони призначити вищі суми, — за реформу податкової системи і за відношення до проблеми Нікараґуа. Формально йдеться про призначення нової фінансової допомоги для Нікараґуа у висоті 100 мільйонів долярів. Насправді це розбіжність становища Президента і Конґресу, цим разом не тільки демократичною більшістю у Палаті Репрезентантів, але й Сенатом, у якому частина республіканців приєдналася до демократів.

Президент Реґен зараховує протикомуністичних партизанів в Нікараґуа до категорії ,,борців за свободу". Члени опозиції твердять, що ці партизани менше шкодять прокомуністичному режимові сандіністів у Нікараґуа, як рідному народові, що його грабують і нерідко — вбивають невинних людей.

Але Президент твердить, що йому не йдеться про спосіб, як завести демократію у Центральній Америці, а тільки про те, щоби настала там демократія і щоб сандіністський уряд не поширив своєї комуністичної експансії на сусідні центрально-американські країни, при чому загроза для Панамського каналу з тамошніми американськими базами була б уже безпосередньою загрозою для безпеки ЗСА. Щоб доказати, що Президентові залежить тільки на замиренні в Нікараґуа на базі демократії — він вислав туди одного з найзручніших американських дипломатів Філіпа Габіба, який доказав чуда на Філіппінах, вирішно причинившись до того, що там обійшлось без громадянської війни і зненавиджений народом диктаторський президент Фердінанд Маркос утік відтіль американським військовим літаком, а ЗСА негайно визнали нового президента — Коразон Акіно. Президент Реґен веде зручну дворейкову тактику: доказує Конґресові, що він радий осягнути замирення в Нікараґуа також мирним — дипломатичним — шляхом, шляхом злагоди між сандіністами і опозиційними партизанами, та водночас наполягає на признання ,,борцям за свободу" в Нікараґуа таки якусь поважнішу суму, без якої вони не були б всилі продовжувати боротьбу за свободу.

Поважні і добре зорієнтовані телевізійні коментатори передбачають, що в цій справі прийде до компромісу між Президентом і Конґресом. Конґрес мусить рахуватися з величезною популярністю Роналда Реґена в американському суспільстві і всім тим, які хочуть взяти участь у найближчих виборах залежить на активній підтримці від Реґена. Сам Президент заявив, що він готов піти на компроміс і чекає ініціятиви від опозиції. Ста мільйонів Конґрес мабуть не дасть, але дасть якусь меншу суму, а в Америці є так багато мультимільйонерів, звеличників Реґена, що гроші для партизанів у Нікараґуа напевно знайдуться.

Інша справа, чи вдасться дипломатам формату Філіпа Габіба плюс натиск збоку партизанів переконати сандіністський режим, щоб він вирікся протекції Москви і Гавани, перестав слухати Фіделя Кастра, відіслав на Кубу кубинських військових ,,дорадників" та перестав бути загрозою для всіх ближчих і дальших демократичних сусідів. На Філіппінах збунтувалася проти Маркоса частина армії. Якби подібне сталося в Нікараґуа — це було б чудо. На жаль чуда трапляються рідко. Конґресові не є жаль 100 мільйонів, які є маленькою сумою у більйоновому бюджеті, — але в Америці все ще панує патологічний страх перед повторенням В'єтнаму: щоб Америка не вплуталася у війну в Центральній Америці. Реґен теж її не хоче, але коли б сандіністи перетягли струну у своєму комуністичному експансіонізмі, — то не можна рішуче виключити американської збройної інтервенції. Прикладом була Ґренада. Тоді така інтервенція коштувала б Америці куди більше, як сто мільйонів долярів.

ЛІТІСІЯ РАМОС ШАГАНІ, колишня висока філіппінська дипломатка в Організації Об'єднаних Націй і асистент генерального секретаря для азійських справ, заявила кореспондентам у Відні, де вона тепер тимчасово перебуває, що вона рішилася повернутися на батьківщину і ввійти до складу уряду президента Коразон Акіно, правдоподібно, як заступник міністра закордонних справ, маючи великий досвід у веденні закордонної політики в минулих роках. Під час зміни урядів в Манілі Шагані зумисно уступила зі своїх постів в ОН, щоб дати можливість К. Акіно назначити на ці пости бажану нею особу.

Михайло Кучер

СОЦІЯЛІЗМ І ХЛІБ

I.

В СССР народи імперії стоять на порозі ,,світлої будуччини", себто комунізму, але покищо мають задоволитися ,,зрілим" соціялізмом. Той ,,зрілий", або ,,реальний" соціялізм також незрілий і викликає оскомину.

У СССР вже можна говорити про недоліки промислу, про погану якість промислових виробів, про зменшення видобутку нафти і вугілля, але про катастрофу сільського господарства говорити не прийнято. Єдиною ознакою непроминальної кризи в сільському совєтському господарстві є ліквідація декретом п'яти міністерств, а на їх місці став Державний комітет для справ хліборобської продукції.

Чи Новий Комітет поліпшить становище покищо невідомо. Одначе самий факт створення декретом такого Комітету свідчить, що партія почала турбуватися. Скупі відомості про врожай 1985 року вказують, що минулого 1984 року було також погано. Тоді зібрано замість запляновану у Москві міністерськими столами 241 мільйонів тонн збіжжя, — тільки 170 мільйонів тонн. Урожай 1985 року обраховується на 190 мільйонів тонн, а це набагато менше реальної потреби. Тому партія купує збіжжя в Австралії, ЗСА і Канаді. СССР має шостий під ряд неврожай. 1983 року СССР купив на Заході 33 мільйони тонн зерна, 1984 — 49 мільйонів тонн. Відомостей про 1985 рік ще нема. Одначе відомо, що Совєтський Союз купив по демпінґових цінах в Европі 100,000 тонн масла. Це масло лежало в маґазинах півтора року і не надавалося до спожиття за европейськими стандартами. Покищо таке масло загартованим реальним соціялізмом совєтським шлункам не зашкодило.

Постійна криза в совєтському сільському сільському господарстві причина того, що в пресі про неї не пишеться. Промисел у не дуже ліпшому стані, але про його хиби газети пишуть часто навіть досить правдиво. За поганий стан промислу прийнято обвинувачувати ,,минуле керівництво", яке не виявило ,,потрібної ініціятиви". Хто ж в минулому не мав отої ,,потрібної ініціятиви"?

Від 1978 року сільським господарством Совєтського Союзу керував Ґорбачов. Він робив усі рішення.

У СССР тепер не говориться про меліорацію, про ,,освоєння" цілини, ані про механізацію. Нове керівництво вибрало інший простіший шлях. Значно простіше купувати зерно за кордоном. Почали більш толерантно трактувати присадибні городи колгоспників. Крім того помідори, огірки купують у Болгарії, консерви в Юґославії, м'ясо в Данії та Арґентині, індики в Мадярщині, кури у Франції, яйця і картоплю у Польщі, цибулю аж в Єгипті, рибу в Ісляндії, сир у Фінляндії.

Майже кожен піонер, якого мати посилає постояти в черзі, знає, що присадибні городи займають 3 відсотки орної землі СССР, але дають на ринок 40 відсотків картоплі. Решту дають замучені колгоспники і ,,голодний" Захід.

,,Ізвєстія" пишуть, що 1965 року ціни на ринках були в півтора рази більші, як в державних крамницях, а на початку 1980 років у 2.2 раза більші.

М'яса майже нема в державних крамницях, а на ринках неофіційно м'ясо коштує 8-15 карбованців кілограм. Помідори на Донеччині коштують 3-5 карбованців за кілограм. Пересічний зарібок робітника 180 карбованців на місяць. Сливки у Владивостоці коштують 12 карбованців за кілограм. Преса заохочує людей набувати городи, а промисловим підприємствам закладати помічні господарства. З того приводу ,,Ізвєстія" опублікували фантастичну відомість. Якийсь директор м'ясного комбінату наказав робітникам садити цибулю, капусту, помідори і гарбузи на смітнику біля комбінату. Одначе — ,,Ізвєстія" не написали, що директор примусив робітників працювати на городі безплатно. Вони приходили на працю на годину раніше і працювали безплатно. Звичайно, на такі городи влада дає найгіршу землю, люди її беруть і працюють у свята та після праці, щоб якось вижити.

,,Комсомольська правда" перелякалась, що власники (!) присадибних городів можуть розбагатіти і таким чином звільняться від терору держави. Заможність суперечить соціялістичній моральности. Заробляти треба стільки, щоб вижити, не більше. А номенклятура в СССР звільнена від ,,соціялістичної моральности". Вона живе так, як жила буржуазія за проклятих царських часів, отже живе добре.

Коли пересічний совєтський громадянин вистоює у чергах перед здебільшого порожніми державними крамницями і, зневірившись, йде на колгоспний ринок, де ,,колгоспні куркулі", господарі присадибних городів, продають плоди своєї справді кривавої праці, щоб якось вижити, західня еліта, яка покищо в чергах перед крамницями не стоїть, має інші також немалі клопоти. Ця західня еліта трохи розчарувалась у совєтському та китайському комунізмах.

Закінчення буде.

І. Дурбак

Незабутній концерт УСС-ів

Минає уже 70 років, як у Станиславові в березні 1916 року хор і оркестра Українських Січових Стрільців влаштували свій концерт стрілецьких пісень.

Я був тоді у другій клясі української гімназії, переживав цілим серцем цей незабутній концерт разом з повною залею захоплених учасників.

Кожної неділі наша гімназія маршувала до катедри на свою Службу Божу з прапором, чвірками, як військо. В неділю, коли був концерт, на переді гімназії йшла оркестра Усусусів і грала марші, а ми були горді, мо мріяли стати теж січовими стрільцями, що і сталося за три роки. В катедрі оркестра грала побожні пісні. Всі люди позирали на хори, де синіли однострої оркестри.

Концерт відбувся у найбільшій залі готелю ,,Австрія", на розі вул. Липової і Сапіги. Заля була переповнена по береги. В перших рядах сиділи австрійські старшини, бо дохід з концерту був призначений на Австрійський Червоний Хрест.

Відкрилася занавіса, хор і оркестра УСС виконали наперед австрійський гимн ,,Боже буди покровитель", всі стояли і співали разом.

А потім поплили стрілецькі пісні. Деякі були виконані разом з оркестрою, деякі окремо; хор і оркестра. Наперед — гимн УСС — ,,Гей у лузі". Я чув вперше його 27-го серпня 1915 року, як Усусуси входили до Новосілки, Підгаєцького повіту, і він став неначе другим нашим гимном. Потім ,,Летіла куля через гору", ,,Їхав стрілець", Ой там при долині", ,,Помер стрілець у далекій столиці", Видиш, брате мій", ,,В горах грім гуде", ,,Ой впав стрілець", ,,Ой нагнувся дуб високий", ,Хлопці алярм", і вкінці ,,Слава, слава отамане!". Оркестра відіграла наперед козацькі марші: ,,Гей на горі там женці жнуть", ,,Гей не дивуйтесь", ,,Стоїть явір над водою", а дальше новітні маршові пісні ,,Соколи, соколи", ,,Гей там на горі Січ іде", і деякі стрілецькі маршові. Кожну точку нагороджували довготривалими оплесками ,,славно", ,,браво", ,,біс" не було кінця. Такого загального одушевлення я досі, ані потім ніколи не бачив. Бо це співало рідне військо, стрілецькі пісні, що їх співав потім український нарід не тільки в Галичині, але й на широких степах України, бо й там лунала стрілецька пісня в 1918 році, як Усусуси побували півроку, а потім у 1919 році. Навіть у київському і московському радіо чув я деякі стрілецькі пісні, що їх надавали з деякими змінами вже як ,,народні", бо вони перейшли у загальну скарбницю нашої пісенної культури.

У своєму довгому житті бував я на сотнях концертів у багатьох містах, в Европі, Австралії й Америці, багато з них були на високому рівні, але мабуть найбільше переживав я пропам'ятної неділі в 1916 році. Програма цього концерту пропала у воєнній заверюсі.

У рідному Тернополі пам'ятаю концерт 27-го червня 1917 року у перші роковини смерти Івана Франка. Того дня відбувся найбільший наш здвиг у Тернополі. Понад 30,000 українців з цілого Поділля прибуло, щоб споминути Великого Каменяра. Тернопіль був тоді під російською окупацією, було багато російського війська, багато старшин і вояків українців брало участь у здвизі. На концерті в Міщанському Братстві солістка Софія Стадникова проспівала гимн української революції ,,За Україну", що його співала тоді ціла Україна. Старшина - українець прочитав І Універсал Української Центральної Ради.

У Теребовлі був тоді гарний хор, диригентами були о. Є. Турула, пізніше о. Є. Цегельський, концерти були на високому рівні. Д. Котко створив свій добре зіспіваний хор, що об'їздив Західню Україну. У Львові були великі хори: ,,Боян", ,,Бандурист", хор богословів. Виступали солістки й солісти: С. Крушельницька, Софія Стадникова, Марія Сокіл, Модест Менцінський, М. Голинський, О. Руснак і ін. Пам'ятаю величавий концерт на закінчення здвигу ,,Українська Молодь Христові" 7-го травня 1933 року. Збірними хорами диригував Ст. Людкевич.

У Станиславові в червні 1934 року відбувся І Світовий жіночий конґрес, що закінчився великим концертом і здвигом жіноцтва.

Дня 19-го травня 1940 року відбувся величавий концерт у Холмі з нагоди передачі Холмського собору Українській Православній Церкві. В. Божик виступав з прекрасних хором.

У 1942 році у Львові відбувся І крайовий конкурс українських хорів у Галичині у 100-річчя народин Миколи Лисенка, найвизначнішого нашого композитора, батька нашої музичної культури, що створив цілу епоху, і після Шевченка здобув найбільшу популярність на центральних українських землях.

Виступало 26 хорів у залі українського театру, від 31-го липня до 2-го серпня. На закінчення всі хори разом дали концерт під театром, бо сцена не могла всіх хористів помістити. Ініціятором і головним дириґентом збірного хору був о. проф. Северин Сапрун.

У 1942 році прибула до Львова славетна Капеля Бандуристів ім Т. Шевченка під керівництвом Григорія Китастого. Вона виконувала прекрасно козацькі думи, пісні до слів Т. Шевченка і деякі новітні бойові пісні, мала незвичайний успіх. Пізніше вона об'їздила табори праці в Німеччині. В

(Закінчення на стор. 5)

Володимир Барагура

МОНОГРАФІЯ-ЗБІРНИК ,,РЕҐЕНСБУРҐ" — МІКРОКОСМ УКРАЇНСЬКОГО СКИТАЛЬСТВА

II.

Книга ,,Реґенсбурґ" починається резюме англійською, німецькою й французькою мовами. У передмові головний редактор проф. О. Кушнір накреслив історію постання збірника, з'ясував працю видавничого комітету й редакційної колеґії над збиранням, організацією й опрацюванням матеріялів та склав подяку співробітникам. Про працю ,,Комітету колишніх мешканців Реґенсбурґу" звітує його секретар Михайло Бойко. Ця вступна частина книги закінчується історичною розвідкою ,,Торговельні взаємини Києва з Реґенсбурґом". Це наче міст, який поєднує минуле України з країною, в якій довелося часово перебувати частині українських біженців.

Крім увідної книга поділяється на чотири частини. В першій обговорене організування оселі в 1945 році в атмосфері загрози репатріяції. Тут вміщена ключова стаття о. Богдана Ганушевського під трохи поетизованим, романтично-мрійним наголовком ,,Над синім Дунаєм", в якій автор з'ясовує становище й життя української еміґрації в Реґенсбурзі й області, організування ,,Українського Обласного Допомогового Комітету" в травні 1945 року до його розв'язання американською окупаційною владою в вересні цього ж року, перші кроки в наладнанні таборового життя і репатріяційну акцію совєтських комісій, яким ревно помагали альянти.

Друга основна стаття п.н. ,,Українська оселя Ґанґгоферзідлюнґ у Реґенсбурзі 1945-1948" належить перу посадника оселі Ярославові Сербинові, який подає в ній найважливіші події в житті реґенсбурзької української громади після стабілізації обставин та в періоді розквіту національно-громадського життя в різновидних ділянках. Події подає автор тільки в головних обрисах, залишаючи детальне їх обговорення окремим авторам у другій частині книги. Згадує теж про діяльність на пості посадника двох своїх попередників і наступника. Ці дві основні статті доповнені короткими статтейками спогадального характеру. Вміщені теж ,,Статут табору", ,,Виборчий правильник" і ,,Статут суду ДП".

У другій частині статтей 23-ох авторів читач довідується про церковно-релігійне і прицерковне життя, шкільництво від дитячих садків почерез початкову й середню до вищої школи (УТГІ), про юначі організації, суспільно-громадські, харитативні і політичні та культурно-освітні установи, товариства й організації, спортові клюби, про видавничу діяльність і пресу, медичну опіку, врешті про працю адміністрації табору. Подані тут деталі всіх ділянок діяльности громади в таборі, які загально накреслив у своїй статті посадник Я. Сербин.

Третю частину книги виповнюють спогади дев'яти авторів про особисті спостереження, враження й переживання та про події загального характеру.

В епілозі вміщені статті про останні дні табору і про сьогоднішній стан колишньої оселі ,,Ґанґгофер", звітлини з таборового фестивалю у 1946 році із важливіших подій у таборі, з виставок книжки, народного мистецтва, з'їздів, демонстрацій, факсиміле писем, обіжників, розпоряджень, документів українською, англійською й німецькою мовами, відбитки печаток та емблем, вживаних управою табору та різними установами.

Книга закінчується показником прізвищ і виказом жертводавців на видавничий фонд збірника.

У книзі багатий візуальний матеріял, який доповняє й пояснює тексти. Найкращі фота, які зображують події або акцію та повністю підписані. Статичні світлини з загальним підписом менше переконливі, деякі індивідуальні фота, які ,,нічого не говорять", можна було пропустити.

Подибуються мовні й невідступні в наших видавничих умовах друкарські помилки. Зауважені помилки справлено на окремому листку. Редакція повинна б уніфікувати термінологію, бо різні автори, наприклад, по-різному називають один і цей сам комітет, а це бентежить і збиває читача з пантелику.

Книга має 684 сторінки великого формату (8½" × 5½"), друкована на доброму папері, оправлена в синє полотно зі золотом тисненим написом і емблемою Реґенсбурґу роботи Миколи Кавки.

Варто, щоб інші мікрокосми українських скитальців подбали про видання монографічних збірників, які відображали б їх таборове життя, поки ці переживання затримались в пам'яті ще живучих їх учасників і свідків.

Збірник можна набути:
USA, Mykola Kawka, 2415 Devon Lane, Drexel Hill, Pa. 19026, або:
Canada, Wolodymyr Lubka 79 Crayford Drive Scarborough, Ont. MI W3 B5

Ціна за примірник 50 дол. плюс 7.50 дол. за поштову оплату.

Іван Білан

Поняття багатства в творах Тараса Шевченка

(Доповідь на Шевченківській Сесії НТШ 10-го березня 1985 року в Торонто)

I.

Поняття багатства в творах Тараса Шевченка має свій початок у вдачі і світогляді автора. Але тому, що тема багатства виступає як одна із прибічних позицій центрального предмету, познайомлення із центральним предметом необхідне.

Два протилежні напрями в науці

Між великими людьми, які не мали ортодоксально-формальної освіти, були: Михайло Коцюбинський, Леся Українка, президент Абрагам Лінкольн; шведський лавреат Нобля письменниця Сельма Ляґерлєф і багато інших. До таких на думку деяких дослідників, належав також Тарас Шевченко. Зокрема можна так уважати тому, що Шевченко мав елементарну, а потім вищу освіту, а середню здобував самотужки, — відомо бо, що студентом Мистецької Академії Шевченко став після викуплення з кріпацтва (1838) на 24-му році життя — тоді, коли його світогляд був уже зформований, а життєве завдання вирішене і унапрямлене

Після навчання грамоти у дяка Шевченко вчився сам. Про це в ,,Епілозі" до поеми ,,Гайдамаки" поет згадує так:

Давно те минуло, як мала дитина,
Сирота в ряднині я колись блукав
Без свити, без хліба...

Ходив я, та плакав, та людей шукав,
Щоб добру навчили.

А в поемі ,,Безталанний", (або ,,Тризна", — поема російською мовою) поет каже, що хотів

Збагнути в дійсності життя,
Людей пізнати і любить.

Це була втеча від тодішньої ортодоксальної науки, просякненої філософією сервілізму. Боголюдина Шевченко шукав за діяметрально протилежною наукою, наукою дійсности — і за те:

Якою платою страшною
Знання для розуму придбав
І чисте серце заховав!

У ,,Пролозі" до поеми ,,Гайдамаки" Шевченко картає тих письменних, що

Сонце навіть гудять:
Не відтіля, каже, сходить,
Та не так і світить;
Отак, каже, було б треба.

Ортодоксальну науку Шевченко відкинув у поемі ,,Безталанний" таким безцеремонним ствердженням:

І той, хто дума без кінця
Про думи Канта, Галілея,

Той лжепророк!...

Подібно ставиться Шевченко до ортодоксальної науки у поемах ,,Кавказ", ,,Посланіє", ,,Єретик", ,,Москалева криниця", ,,Старенька сестро Аполона" (Пролог до ,,Царів") і інших.

У поемі ,,Старенька сестро Аполона" Шевченко каже ортодоксальним письменним:

Ходімо в селища: там люди!
А там, де люди, добре буде:
Тільки не треба їх учить
Своїм писанієм —. бо
Чи є поганше що на світі,
Як та дрюкована нудьга

Голубчики! пишіть для себе
Та не дрюкуйте!"

Окупант є носієм ортодоксальної науки, визнавцем філософії поневолення. А тому, що

За святую правду, волю
Розбійник не стане

а війна вимагає освічених бійців, Шевченко посилає своїх гайдамаків на науку-пораду до батька.

У протилежності до ортодоксальної науки Шевченко скрізь спрямовував нас до приватної, рідної науки:

І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь.

Якби ви вчились так, як треба,
То й мудрість би була своя.

Не минайте ані титли,
Ніже тії коми.

Дві протилежні світоглядові філософії

У поемі ,,Сон" Шевченко виводить дві породи людей: ,,Той мурує, той руйнує". Два протилежні напрями в науці навчають двох світоглядово протилежних, постійно ривалізуючих програм: волелюбної — тієї, що ,,мурує", і колективістичної — тієї, що ,,руйнує". Будь-який компроміс цих діяметрально протилежних філософій веде до поневолення.

(Продовження буде)

СТОРІНКА КАРПАТСЬКОГО СОЮЗУ

Р. III. БЕРЕЗЕНЬ 1986 Ч. 3

М.П.

Своєчасна книга

Athanasius Pekar, OSBM, "You Shall Be Witness Unto Me" Contribution to the martyrology of the Byzantine Catholic Church in Subcarpathian Ruthenia, Pittsburgh, Pa. 1985.

Кров'ю серця написаний документ сумної доби нашої карпатської Церкви, яка її навістила після Другої світової війни. Автор зібрав цінний документальний матеріял про мартирологію Церкви та її служителів-єпископів і священиків. В передмові автор подає, що, крім єпископів, які були замучені або вивезені на Сибір, 18 священиків впало жертвою під час переслухань в НКВД у справі примусового переходу на московське православіє. 147 священиків з цієї самої причини були засуджені й депортовані до концентраційних таборів в Сибірі. З них 40 священиків не витримали умов тяжкого життя і тортур й померли. Коло 100 фізично знищених священиків повернулись і були помилувані після смерти Сталіна.

Замість вступного слова, книга містить „Заяву", підписану Митрополитом С. Коціском та єпископами М. Дудиком і Е. Мигаликом, як протест проти рішення Синоду Московської Православної Церкви в Загорську, яким зрушено Унію Закарпатської Церкви з Римським Престолом з 1646 року.

Церковні достойники в „Заяві" особливо пікреслюють, що „Ми мусимо обороняти наших братів і сестер у їх вірі в нашій старій батьківщині". Далі подають: „Наші єпископи стали мучениками, наші священики у в'язницях, наша релігія ізольована, а наші вірні придушені; але Католицька Церква Візантійського обряду наших батьків, Церква Ужгородської Унії, ніколи не капітулювала. Вона ніколи не відкликала свою святу й священну Унію".

Книга має 17 розділів, в яких автор розглядає проблеми,зв'язані з життям, ув'язненням та ліквідацією карпатської церковної ієрархії, єпископів та священиків. В другому розділі о. А. Пекар подає коротку історію створення Єпархіяльної Семінарії та спосіб і форму її ліквідації. В третьому розділі описана ліквідація Василіянського Чину — манастиря на Чернечій горі коло Мукачева.

Четвертий і п'ятий розділи присвячені мартирології єпископа Т. Ромжі із свідченнями очевидців про його мученичу смерть. Єпископ Ромжа поставився повною вагою свого уряду проти ліквідації Церкви та виступив в обороні тероризованих священиків і вірних.

У шостому розділі описана примусова ліквідація Унії.

Сьомий і восьмий розділи присвячені таємно висвяченому єпископові А. Хірові, який був засланий на Сибір, де і помер 1983 року. Автор зібрав цінний матеріял з життя Єпископа-Ісповідника ще в Ужгороді та з його перебування у Сибірі.

У дальшому розділі подані імена 58 провідних священиків, які впали жертвою державної системи. При кожному з них подані дані з їх життя, місце чинности та судові процеси з вимірами кари.

Останні два розділи мають напис: „Наша мовчазна Церква піднімає свій голос", та „Йосиф Тереля терпить за віру". В них є мова про відновлення Церкви в 1968 році на Пряшівщині за доби Дубчека, та цінні матеріяли з життя й боротьби за право Церкви Йосифа Терелі, про якого в нашій пресі часто згадується. Книга збагачена багатьма цінними світлинами. В передмові автор заповідає, що й далі збирає матеріяли з ділянки мартирології Католицької Церкви Візантійського обряду.

Книга є наявним актом обвинувачення системи, яка допустилась таких вчинків на невинних церковних достойниках із жорстокими засудами і навіть смертю. В світлі такої практики іронічно звучать параграфи совєтських конституцій про свободу релігії та про особисті свободи громадян.

Книжка є цінним вкладом у 1000-ліття Хрищення Руси-України як доказ, якими жертвами освячене це хрищення в XX столітті.

Отець д-р Богдан Волошин

Дня 14-го листопада 1985 року помер в стемфордській лікарні після довгої серцевої недуги о. д-р Богдан Волошин, парох української католицької церкви Св. Трійці в Кергонксоні, Н.Й.

Покійний народився 19-го травня 1914 року в Галичині. Коли Богданові було всього три місяці, його батьки разом з сином приїхали в серпні 1914 року на початку Першої світової війни до Хусту, Закарпаття, де молодий Богдан вчився у народній школі, а потім у гімназії. Після закінчення гімназії він поїхав до Риму на теологічні студії, де влітку 1939 року висвячений на священика, після чого о. Богдан повернувся до Хусту, де став парохом.

Отець Богдан повернувся до Хусту, коли вже Закарпаття було окуповане мадярським наїзником. В боротьбі з мадярськими терористами та військом згинула краща частина української молоді Закарпаття і ті українські брати з Галичини, які прийшли допомагати в будівництві і боротьбі закарпатської української держави. Свідомі сини і дочки Закарпаття, очікуючи масового знищення українства мадярськими терористичними бандами, покинули рідну батьківщину й подалися на чужину, організуючи там поміч для поневоленого Закарпаття.

Дома залишилася лише наймолодша українська ґенерація, яка за вказівками Юнацтва ОУН, під проводом Дмитра Бандусяка та Михайла Ґабоди, почала організувати опір мадярському наїзникові. Отець Богдан,бачучи змагання воюючої молоді, приклав і свої руки до цих змагань.

Мадярський окупант нищив безпощадно кожну людину, яка мала щось спільного з українством. Тому не тривало довго, як масові арешти розпочалися серед української молоді, між них попався і о. Богдан. В замку Кавнера біля Мукачева, що був перемінений на концентраційний табір сиділо кілька сот української молоді у віці від 15-ти до 25-ти років. Кожний з них був засуджений на довгі роки тюрми. Отець Богдан дістав шість років за те, що редаґував підпільний часопис „Іскра".

Під час наїзду большевицького війська на Закарпаття о. Богдан попав до большевицької тюрми, з якої йому пощастило по кількох тяжких місяцях втекти і дістатися до Риму. В Римі, студіюючи в ватиканській бібліотеці, о. Богдан зробив докторат бібліотекарства.

В 1946 році о. д-р Богдан прибув до Америки, де був душпастирем в Пенсильванії і Мериленді, а в 1949 році став парохом церкви св. Миколая у Вотервліті, Н. Й., де пробув повних 30 літ, широко розгорнувши національну і релігійну працю. За віддану працю Блаженніший Патріярх надав д-рові Богданові гідність крилошанина.

У Вотервліті о. д-р Богдан в 1979 році, на власне бажання, по кількох тяжких серцевих операціях, був перенесений до Кергонксону, Н. Й., де був парохом в церкві Св. Трійці до самої смерти.

Наше життя, тут на землі, є нічим іншим як великою школою, де ми вчимося жити. Як людина на землі знає, чи вона живе добре життя, чи зле? Яке мірило можемо ми вживати для цього?

На наше щастя, наш Великий Учитель Ісус Христос дав нам розв'язку цього. Він сказав: „Що посієш, те будеш жати". Для нас людей, зерном, яке ми сіємо є наші думки і наші діла.

Як у цій схемі вартостей представляв себе покійний парох отець крилошанин д-р Богдан Волошин? Він був священиком в повному порумінні цього слова. Він був взірцевим громадянином і українським патріотом. Маючи ці визначні кваліфікації людини, о. Богдан сіяв довколо себе добре „зерно", тому можемо сподіватися, що він буде мати й добрі „жнива".

Ми члени Карпатського Союзу, горді з нашого о. Богдана, який був членом Головної Управи Карпатського Союзу і обіцяємо затримати про нього пам'ять у наших серцях на довгі, довгі роки.

Д-р Ю. Химинець

Д-р Ю. Химинець

Вибори до першого сойму Карпатської України

У кінці 1938 року взаємини між чеською владою і українцями Карпатської України були добрі. Це все змінилося, коли 16-го січня 1939 року чеський президент д-р Е. Гаха наменував міністром Карпатської України чеського генерала Лева Прхалу. В цілій країні відбувалися протестні маніфестації. Прем'єр Волошин не допустив ген. Прхалу до ради міністрів Карпатської України і домагався його резиґнації, бо його іменовання противилося постановам конституції держави.

Чехи пробували застрашити уряд і населення виведенням на вулиці Хусту військових танків, а чеські урядники Карпатської України почали масово продавати свої доми і виїжджати до Чехії. Повставало питання перед урядом Карпатської України,як повести адміністрацію краю без чеського урядництва? Тоді уряд прем'єра Волошина опублікував відозву до всіх українців-урядовців в Европі приїжджати на Карпатську Україну.

Інтриґа празького уряду накинути Карпаській Україні свого міністра і так взяти під свою контролю все життя країни, спонукало уряд прискорити вибори до сойму. Центральна Національна Рада з урядом Карпатської України виписали соймові вибори на 12-го лютого 1939 року. Зготовлено кандидаційну листу,на якій було 32 кандидати. Втягнули туди і національні меншості. Це мав бути свого роду плебісцит довір'я народу до своєї української влади.

Сотні січовиків виїхали з Хусту в терен на пропаґандивну кампанію по селах. Праця кипіла також і по секретаріятах Українського Національного Об'єднання, яке репрезентувало українське політичне життя Карпатської України. Повно праці всюди і по редакціях часописів.

Одначе, ворог не спав. Прийшли вісті до Хусту, що мадяри вислали на територію Карпатської України кількасот добре вишколених агітаторів, а в Мукачеві надруковано протиукраїнські летючки, які вночі перепачковано через кордон на Карпатську Україну для розкидання.

Але це не все. Мадярщина задумала ще мілітарний напад на кордони Карпатської України на день виборів до сойму. Мадяри, знаючи, що в цей день все населення і урядові чинники Карпатської України будуть зайняті виборами, не сподіваючись такого нападу, сконцентрували свої війська на кордонах Карпатської України. Як причину свого запланованого нападу мадяри подали німецьким чинникам — неспокій в краю і очікування серйозних заворушень тієї частини населення, яка є проти української влади д-ра А. Волошина. Німецький уряд порадив мадярам заспокоїтися, бо їхній час ще не прийшов. Їх своєчасно повідомлять, коли настане час для акції.

Вже в суботу, напередодні виборів, українські села прибрали святковий вид. На горбах і високих горах великим полум'ям горіли вогні. У всіх церквах загули дзвони, щоб повідомити народ про велике національне свято.

Здається, що це в історії Західньої України перші всенародні вибори до свого сойму — парляменту. На Закарпатті ми чекали на ці вибори повних 20 років (від прилучення Закарпаття до ЧСР). Люди збиралися перед школами, перед громадськими урядами, маніфестуючи з синьо-жовтими прапорами.

Наступного дня, в неділю, 12-го лютого 1939 року, по всій країні соймові вибори пройшли маніфестаційно. Українське населення висловило довір'я своєму урядові, даючи йому 92,5 відсотка всіх голосів. Ніхто,навіть найбільші оптимісти,не очікували такої перемоги. Українське населення Карпатської України доказало, що є зрілим до державного життя!

Вибори ми виграли дуже успішно. Мадярщина вірила запевненням Фенціка і Бродія, які оббріхували Закарпаття на протязі 20 років. Тепер мадяри переконалися, що населення Закарпаття не потребує мадярських „опікунів", бо воно є державно творчим народом. Мадярщина восени 1938 року домагалася плебісциту. Тепер — тут його має!

Хоча вибори до сойму відбулися, однак чеський президент д-р Гаха не поспішав із скликанням сойму. Маючи сойм, як законодатне тіло, уряд і народ Карпатської України використав його дуже вміло під час кризи, яка настала з розчленованням ЧСР і проголошенням незалежности Словаччини. Не маючи іншого виходу уряд 14-го березня, а сойм Карпатської України 15-го березня 1939 року проголосили незалежність Карпатської України.

І. Кардашинець

Спогад про гімназію в Ужгороді

„Ужгородська Руська Реальна Гімназія" тішилася своєю славною історією та своїми випусками. Багато видатних закарпатських особистостей закінчили цю школу за мадярської ери до кінця Першої світової війни, очевидно, мадярською мовою. За чехословацької ери від 1919 до 1938 років по-руськи-українськи. Деякі батьки серед нашої еміґрації в Америці висилали своїх дітей до ужгородської гімназії, між ними і мій батько.

Для десятилітнього хлопчини переїзд в країну, якої він не знав, хоч і народився в ній, та перехід з англомовної школи в Ню Йорку до іншомовної на селі і відтак гімназії в Ужгороді, були душевною мукою і розгубленням. В сільській школі, в якій я провів три місяці шкільного року (1930 р.), було для мене ще сяк-так можливим засвоїти до певної міри діялект, яким розмовляли мої батьки та селяни взагалі. Але підготовка до вступного іспиту до гімназії була іншою справою. Переїхавши жити до Ужгороду, батько відразу найняв для мене тутора, професора Зелика, народженого в Галичині, який займався мною інтенсивно протягом двох місяців під час вакацій. Не тільки граматика справляла мені неймовірні труднощі, але і маса нових слів. Вже хоч і як він товк мені в голову хто такий Іван Франко, спочатку я взагалі мало розумів проф. Зелика, вже не говорячи про тлумачення „Лиса Микити", який для мене був китайською грамотою. Звірята просто мали чудернацькі імена. З аритметикою не було краще. Професорові таки не вдалося викорінити у мене звичку рахувати по-англійському. Все це виглядало для мене безвиглядним. Я вже рішився намовити батька, щоб ми повернулись до „моєї" Америки і покинули цей, для мене тоді ще „чужий" край. Але батько настоював, щоб я принаймі пішов на вступний іспит. Єдиною моєю надією було те, що я і так провалюсь на іспиті. Та не так сталось. Кілька днів по іспиті отримав батько листа від директора Андрія Алискевича, який запрошував батька і мене до свого бюра. Там він нас сповістив, що я іспит зробив добре та поґратулював нам. Батько, очевидно, радів, а у мене було навпаки.

Так почалось моє „нове життя" як студента першої „Б" кляси гімназії, яка принесла мені багато радости, але й неймовірних прикрощів. В першому році я був докраю розгублений. Не тільки, що я не міг багато дечого розуміти, але я скоро розпізнав, що професори не викладають однаковою мовою, або принаймі уживають різні слова для того самого поняття. Не тривало довго і я зауважив, що деякі професори писали „руський" інші „русский", а ще інші „карпаторусский", або просто вживали окреслення „тутешний язык". Слова Україна, чи український вживалось тільки тоді, коли ішла мова про українську літературу в Галичині і Східній Україні або про українську чи всесвітню історію. Утотожнювати нашу мову з українською, або наш народ з українським не було дозволено. Уряд Чехо-Словаччини вважав всякі такого роду прояви за ірреденту, а якщо б такі спроби й були, то русофіли підняли б велику бучу, особливо в тридцятих роках, коли вони почувались ще досить сильними та впливовими.

У таких обставинах було мені, „новоприбулому" з Америки, тяжко орієнтуватися, тим більше, що такі розподіли існували і серед моїх співклясників. І так деякі настоювали, що вони „карпатороссы" або „русские", хоч більшість все таки вважали себе русинами. Але згодом та група зменшувалась в користь русофілів. Це було в часі, коли напруження між русофільським рухом і українським доходило до конфронтації. Я був дуже розгублений. Правда, що будучи ще в Америці, я теж думав, що я є „рошен". Це, очевидно, сталося із-за незнання англійської мови, серед багатьох русинів, які вважали слово „рошен" правильним перекладом слова „русин" В Ужгороді спочатку я уважав себе американцем, а тільки в другу чергу „рошен". Щоб не встрявати у всякі спори, я таки остаточно лишився русином. Потяття українець або український, були для мене тоді чужими, але ненадовго.

Основна зміна в моїй мовній конфузії наступила вже в другій клясі. Моєю співклясницею була Люба Устіянович, дочка відомого прокуратора з Галичини та матері чешки. Тому що вона мала деякі труднощі з мовою при іспитах, її мати найняла мене тутором через директора Алискевича. У хаті Устіяновичів говорилося мовою, яка була мені

(Закінчення на стор. 4)

В. Шандор

Закарпатські вчені в Україні та Росії

У кінці XVIII та в першій половині XIX століть, тобто, в добі, коли насильна мадяризація ще не лягла повною силою на Закарпаття, освіта в краю стояла на високому рівні, й край видав цілий ряд вчених високого рівня. Була це у великій мірі заслуга цісаревої Марії Терези, яка своєю шкільною реформою „Ratio educationis" і створенням студентського культурного осередку „Barbareum" у Відні поклала здорову основу і під шкільництво Закарпаття.

В наслідок мовної реформи цісаря Йосифа II (1780-1790), який замість офіційної доти латинської мови в Мадярщині завів німецьку мову, почалася мовна боротьба на цілодержавну скалю. Мадярська шляхта, яка й без того недолюблювала Йосифа II, поставилась проти німецької мови, як офіційної, і почала вживати й вводити мадярську мову. Мадярська мова в той час була мовою простолюддя, належно не вироблена, так що цей процес вимагав досить довгого часу й підготови. Знайшлися люди, як, наприклад, Казінцій Ференц, який справі вдосконалення мадярської мови присвятив все своє життя.

В основу своєї мовної акції мадярська шляхта поставила виключність мадярської мови по відношенню до мов інших народів у державі. Така практика довела до цілковитої мовної, а тим самим і культурної руїни інших, живучих в державі народів. Мадярські февдали представляли в світі ці народи нездібними до творення власної культури, тому Мадярщина має право змусити їх прийняти її культуру. Як правило, причини такого стану Мадярщина промовчувала.

У нашому короткому огляді хочемо вказати на імена декількох закарпатських вчених, які в кінці XVIII і в першій половині XIX століття покинули Закарпаття, включилися в наукову працю в Галичині, Центральній Україні та Росії, де відтак відіграли провідну ролю, особливо в Росії.

Д-р Михайло Балудянський (1764-1847) народився в селі Ольшава, Земплинської жупи. Освіту здобув в центрі Австрійської імперії на юридичному факультеті у Відні. Був професором права на юридичному факультеті в Пешті, де став деканом. Володів українською, англійською, французькою, італійською, німецькою, мадярською та латинською мовами.

Балудянський почав свою академічну працю в Росії у 1804 році. Коли він відходив, визначний державний муж Австрії Меттерніх передбачав, що із системою римського та західньоевропейського прав буде мати Балудянський клопоти в Росії, що відтак і сталося, та й не тільки він, але й інші його земляки. В 1817 році став Балудянський першим ректором Петербурзького університету.

В 1813 році Балудянський разом з Василем Кукольником (1765-1821), були запрошені читати лекції з правознавства братам імператора Росії Миколі й Михайлові. Коли Микола I став царем, він зробив Балудянського своїм дорадником. Наука природного права, яку пізніше прийняли в Росії як правничу єресь, не дуже то цікавила обох слухачів. Микола I, вже як імператор, заявив: „Я пам'ятаю, як нас (його і брата Михайла) мучили над цією абстрактною юриспруденцією дві особи, добрі люди, може були і дуже вчені, але непоправні педанти—Балудянський і Кукольник". Один із них говорив про римські, німецькі та, Господь знає, ще про які закони, а другий щось про мниме природне право. Зрозуміло, що такого роду наука про людські природні права не могла поміститись в голові деспота, типу Миколи I, яким він себе як цар показав.

До Балудянського, з енциклопедичним знанням та феноменальною пам'яттю, звертався цар у справах державних законів, організації урядів, як наприклад, міністерства шкільництва, що зближувало його з пануючим двором, але одночасно й збільшувало число його ворогів. Є помітним, що в своїй обороні Балудянський не користався своїми зв'язками, а тільки науковою правдою, в яку вірив та яку, як професор, проповідував.

Не дивлячись на те, що зміст його викладів був одобрений урядом, вони стали пізніше предметом обвинувачення проти нього. Посипались доноси на нього і то з високих шкільних кіл, проти яких йому, як чужинцеві, та ще з несприятливою для тодішньої реакції правничою наукою, було дуже трудно боротись. Головним організатором нападів на нього був „попечитель учебнаго округа" Рунич. Своє становище Рунич формулював так, що від приїзду Балудянського політичні настрої значно змінились. „То было одно время, а теперь другое. Єтот професор Петербургского університета з изумленієм указал, что єго руководтсво, ранее печатаное з разрешения правительства, тепер служит предметом обвинения". Балудянського звільнили з посади ректора, а пізніше із посади професора. Його дочка, за мужом М. М. Медем, описує, як це все пригнобило і зломило її батька.

Директором Петербурзького університету був назначений Кавелин. Виявилось відтак, що, на доручення Рунича, Кавелин потайки забирав зошити від студентів Балудянського, на підставі яких створили обвинувачення. Одною з головних точок проти Балудянського була доктрина природного права, яка наголошувала загальні людські права.

Балудянського запрошували ще за доби його академічної чинности й інші міністерства, крім шкільництва до співпраці та різних порад.

Він став для держави необхідним в трьох галузях: державних фінансів, юстиції та укладання законів. Саме в цих трьох родах його праці, створив собі Балудянський нерукотворний пам'ятник, значення якого слідно й сьогодні. На цьому полі праці Балудянський тісно співпрацював із Сперанським, з яким познайомив його Іван Орлай, земляк.

Михайло Сперанський (1772-1839), людина з незвичайним організаційним талантом, вибився із адміністраційного урядника на головного дорадника царя Александра I. Автори життєпису Сперанського подають, що в добі, коли він був назначений царем для правної підготовки й проведення певних адміністраційних реформ, „Сперанский находился тогда в периоде усиленного юридического самообразования", яке він набув тільки завдяки знанню англійської та французької мов. Дружина його була англійка. З того виходить, що Сперанський не був фаховим правником.

Вже під час першої розмови відкрив Сперанський в скромному Балудянському не тільки велике знання державного права, але й цілої організаційної схеми держави, і це знання на становищі Сперанського було для нього конечно потрібним.

Цар Александер уповноважив Сперанського випрацювати проєкт конституції та провести деякі адміністраційні реформи. Беручи до уваги його дуже близькі взаємини та співпрацю з Балудянським, в своїх проєктах користався і поглядами Балудянського. Як і можна було сподіватись, свободолюбні погляди в проєктах Сперанського не сподобались російській шляхті та бюрократам.

Перед нападом Наполеона на Росію, змайстрували перед царем проти Сперанського обвинувачення, що він має таємні зв'язки з французами. В матеріялах немає згадки про те, чи було ведено слідство в цій справі, є, однак, подано, що цар в 1812 році наказав заслати Сперанського на Сибір. В 1821 році повернувся Сперанський до Петербургу, але попередню свою позицію вже не здобув. З доручення царя Миколи I він брав участь в 1833 році разом з Балудянським в кодифікації російського права.

Для кодифікації законів Московії-Росії вже Петро I створив окрему комісію. Петро взявся провести діло „твердою рукою", але, як життя показало, тут твердої руки без науки було замало. Тверда рука Петра була здібна тільки знищити Батурин з населенням і вирізати дітей після програної битви під Полтавою. Тоді Петро похвалився, що „з ворогом ми добре заобходились, навіть декілька немовлят лишили йому живими". Протягом 126 літ комісія і її характер змінювались, але діла не було. Мусів прийти карпатський русин Балудянський, який це гігантське діло довершив.

Кодифікаційна комісія на чолі з Балудянським (Сперанський, як автохтон, був її директором),мала поважні труднощі. Балудянський вимагав відкрити архіви різних державних урядів, включно з засекреченими, що звичайно не відповідало державній практиці. Тільки завдяки тому, що Балудянський дуже тішився повним довір'ям Миколи I, чого не мав Сперанський, вдалося певні труднощі побороти.

Як подає дочка Балудянського, Сперанський мав велику вигоду перед її батьком тим,що знав московську мову, в той час як Балудянський писав свої праці по-французьки або по-латинськи. Цікаво, що Балудянського-русина уважали в Росії, помимо його довголітньої служби, національно чужинцем, який говорить чужою їм мовою.

В 1830 році вийшло 45 томів—„Полное собрание законов Российской империи" а в 1832 році побачив світ XV том „Свод законов", в якому находились правоважні того часу закони держави. Балудянський одержав кілька високих державних відзначень, був „ іменований „штатс секретарем", він і його рід повишений був у дворянський стан і в його гербі вставили число „XV", як символ його праці при зладженні 15-ти томів „Свода законов".

Помимо такої ціложиттєвої блискучої наукової та державницької праці з новими свободолюбними ідеями, висліди цієї праці були приписані російськими істориографами не йому, а Сперанському. Балудянський був для Росії чужинцем не тільки національно, але й духово. Про це обширно пише його дочка в своїх спогадах. Балудянський любив клясичну музику, а з рідних пісень-„Їхав козак за Дунай.." Балудянський залишився уніятом до кінця свого життя. Тільки два тижні перед смертю перший раз причастився у православній церкві. Він помер 3-го квітня 1847 року і похоронений в Троїцько-Сергієвській Лаврі в Петербурзі (нині Ленінград).

Василь Кукольник (1765-1821). Балудянський, Кукольник і Лодій належали до найбільш визначних професорів університету, відомих „представників ліберальної науки того часу". Крім викладів для двох престолонаслідників, Миколи й Михайла, Кукольник викладав римське право, російське приватне право та інші. На тему римського права написав підручник та наукові праці. Особливо популярним стала його праця „Начальные основания российского частного гражданского права", яка обійшла цілу імперію, навіть і Сибір. Була це перша того роду праця в цілій Росії з цієї ділянки знання. Карпатські вчені, працюючи в Росії, виховували майбутні кадри науковців, головно юристів.

В 1820 році виїхав Кукольник з родиною з Петербургу до Ніжина, Україна, на посаду директора новоствореної гімназії вищих наук князя Безбородька. Як людина науки, старався поставити гімназію на відповідний фаховий рівень. Сам викладав кілька предметів.

(Закінчення на стор. 4)

СЛОВО ВІД РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕҐІЇ

Користаючи з ласкавої згоди Екзекутиви Українського Народного Союзу поміщувати у щоденнику „Свобода" „Сторінку Карпатського Союзу", випускаємо чергове число сторінки та висловлюємо свою вдячність Екзекутиві УНС.

Цю сторінку приготовили до друку д-р Юліян Химинець, д-р Вікентій Шандор і Імре Кардашинець.

Спогад...

(Закінчення зі стор. 3)

до вподоби. Але не їхня мова привела мене до зміни мого наставлення щодо моєї національности.

Одного дня Анна Устіянович запиталась мене, чи хотів би я вписатись до Пласту. Коли вона пояснила мені, що Пласт — це скаутінґ, то я радо погодився і через кілька днів став членом-вовченятом. Того самого року я приголосився до літнього пластового табору в Солочині коло Сваляви. В наступному році (1933), я вже став гуртковим і брав участь в міжнародному пластовому Джемборі в Ґеделе, Мадярщина.

Пласт став для мине моїм цілим життям. Пластові табори, з'їзди, мандрівки належали до моїх найкращих і наймиліших спогадів. В ньому гартував я не тільки свою душу й тіло, але зміг чітко оформити свою національну приналежність. Я зміг, нарешті, поставити знак рівняння між „русином" і „українцем", та переконати мою рідню й дальших родаків та приятелів в тому самому змислі. В Пласті я пізнав ідейних патріотів, сьогоднішніх видатних науковців, професорів, громадських діячів та героїв, які впали в боротьбі в різних закутинах України.

Але помимо цих радісних змін в моєму молодому житті, Пласт був і причиною, точніше кажучи зачіпкою для переслідування мене за українство, за діяльність в Пласті при гімназії та за участь в наших українських імпрезах, з'їздах тощо. Після директорів А. Алиськевича та чеха Яна Яначка, цей пост перебрав русофіл В. Сулинчак, який відразу запровадив основні зміни в адміністрації школи, в професорському складі та у викладах. Одним з перших його починів було замінити назву школи на „Державная Подкарпаторусская Реальная Гимназія". Всі офіційні папери, як записні картки, свідоцтва та й кореспонденція виготовляв російською мовою з домішкою церковно-слов'янських слів, але за старою російською ортографією з твердим знаком. Навіть на спільній матуральній фотографії-табльо писав прізвища в російській ортографії з твердим знаком. Одиноко професори В. Бирчак та А. Іванчов не дозволили, щоб коло їх прізвища ставили твердий знак.

Для мене ці зміни директора Сулинчака не віщували нічого доброго. Виповняючи записну карту до вищої кляси, вписав я себе українцем та виповнив її фонетичним правописом. Крім Люби Устіянович, батьки якої походили з Галичини і яка вписувалась українкою, я був єдиний русин в клясі, що відважився на такий „переступок" Як і можна було очікувати, записну картку мені повернено з наказом, щоб я не писав фонетикою та не подавав себе за українця, коли, як не як, я не народився в Україні, але на Подкарпатській Русі. Це викликало в мене молодече обурення, я не послухався такого наказу і наперекір адміністрації виповнив і другу карту таким же способом. Цим разом отримав я вже листа підписаного самим директором Сулинчаком з пересторогою, що поновний „переступок" може довести до виключення зі школи. В цьому третьому випадку я вписався як „русин", але не „карпатоpосс" і вжив правопис проф. Панькевича, в якому вживалась літера „о" з дашком замість „і". Мене не виключили, але не обійшлося це мені без грошової кари 300 корон.

Отже, я залишився в гімназії і в очах директора Сулинчака був „неблагонадежним", і від того часу починається моє „хождение по муках", аж до закінчення школи в 1938 році. Директор Сулинчак не міг мені ніколи простити, за, як він раз висловився мені, „твоє нахабство".

Пробоєвики українського мистецтва

Студійний Осередок Української Спадщини при Менор Джуніор коледжі в Дженкінтавн, Па., присвячує пильну увагу збереженню та поширеню української культурної спадщини серед нашої спільноти і познайомленню з нею студентів коледжу і чужинців. До осягнення наміченої цілі він послуговується численними експонатами власної музейної збірки, архівом і бібліотекою, користає з допомоги визначних майстрів народного мистецтва й танцювальних, вокальних і музичних ансамблів.

Енерґійний провід Осередку, зокрема кураторка музейної збірки Христина Їжак, відома зі своєї фаховости, організаційного хисту та ентузіязму в ширенні української культури, запрошують до участи у виставках і народних фестивалях заавансованих майстрів. Досі з музеєм співпрацює 15 мистців, що виставляють такі власні вироби: гердани, вишивки кераміку, плоскорізьбу, імпарсію, тканини, вибитки на полотні, живописні картини олією та акварелі тощо.

Згадані майстри (між ними одна не-українка) є високої кляси мистцями, що на американських виставках часто одержують найвищі нагороди за свою творчість.

На кожний український фестиваль в Дженкінтавні Студійний Осередок запрошує провідного артиста з найвищої кляси, з міжнародною репутацією. Таким запрошеним мистцем у минулому році була Людмила Темертей з Монтреалю в Канаді, відома зі своїх креативних десенів, портретів, літографій, малюнків сепією, фрескового живопису і з комерційних праць. Про виставку картин мисткині були часті згадки в українській та англомовній пресі.

Музей вславився цими щорічними фестивалями в Дженкінставні та виїздними виставками в Пітсбурзі, Лонґвуд Ґарденс, де нашу мистецьку виставку відвідало коло 180 тисяч американців з різних частин країни, у Стейтовому Музеї Пенсильванії тощо. Про ці виставки зі захопленням звітувала англомовна преса.

Для кращого познайомлення нашого громадянства з майстрами Осередку та з їхньою творчістю, яку можемо подивляти в Менор Коледжі, будемо поміщувати на сторінках нашої преси їхні сильветки.

Мистець М. Коргун із зразками своєї різьби.

Заавансований мистець Михайло Коргун

Одним із кращих майстрів, пов'язаних з Осередком, є Михайло Коргун, різьбар і живописець, що найбільше цікавиться українським стилем у різьбі, архітектурними мініятюрами дерев'яних церков і різьбленням меблів, а в живописі — історичними епізодами, квітами й краєвидами.

Мистець Коргун народився 29-го вересня 1924 року на Полтавщині. Середню освіту закінчив у Запоріжжі в 1942 році. Вивезений на примусові роботи до Німеччини, перебував у таборах робітників зі Сходу як „Ост-арбайтер" до 1945 року. Після війни приватно вчився. Став членом організації мистців „Симфоні ін тон унд фарбен". Перший раз виставляв свої праці в місті Амберзі в Німеччині у 1948 році, де одержав нагороду за дереворізьбу.

У 1952 році прибув він до ЗСА. Працював тут як інструменталість і продовжував студії у „Феймес Скул оф Артс" у Вестпорті Конн. По закінченні курсів комерційного мистецтва одержав він сертифікат у 1957 році. Влаштовував наш мистець виставки в Німеччині, Франції та Америці, провадив кількатижневі кляси різьби в „Ренсселейр кавнті Мистецькому коледжі і кляси писання писанок у вищій школі в Трой, Н.Й.

На річних фестивалях штуки в Адірондак Сентер фор Артс зорганізував робітню великодних писанок. Був він керівником мистецьких виставок на українських фестивалях у Гадсон Велі Коммюніті коледжі і у просторому судовому будинку в Трой Н.Й., робив численні покази власної різьби та своїх картин. Одержав кілька нагород і багато відзначень.

Телебачення в Олбані, Н.Й., два рази демонструвало мистецькі твори М. Коргуна. Англомовна преса широко реклямувала його мистецьку творчість. У недільному виданні часопису „Тайм Юніон" у Трой в 1972 році журналістка Ґрейс О'Конор присвятила М. Коргунові статтю на цілу сторінку п. н. „Ідея стає дійсністю при допомозі творчого знаряддя різьбаря з Трой, Н.Й., де крім опису його життєвих переходів та мистецької праці помістила чотири більші знімки з його прекрасною різьбленою бочівкою, кубками, тарілками, касетками, писанками і з художніми картинами.

На конкурсній виставці американських різьбарів в Амстердамі, Н.Й., у 1985 році, що в ній взяло участь 25 майстрів, М. Коргун здобув найвищі нагороди. Про його усіхи так писала журналістка Елис Монтґомері в місцевому часописі: „М. Коргун викликав справжнє захоплення, коли підійшов до оціночного столу зі своєю в українському стилі різьбленою вазою, то її зразу нагородили синьою стрічкою (блю риббон). Річ була найкращою в клясі, заавансована і найкраща на виставці". М. Коргун крім найвищої нагороди одержав ще чотири перші нагороди.

Про нашого талановитого земляка згадує покійний мистець Константин Шонк-Русич у своїх двох виданнях: „Дерев'яна різьба в Україні" та „Україна в листівках".

В довшій оповістці в українській пресі про Великий Фестиваль у Трой в 1968 році так схарактеризовано М. Коргуна: „Людина міцно прив'язана до всього рідного. Він дбає про те, щоб чужинці познайомилися з культурним багатством нашого народу. Твердо вірить, що по любові Бога, любові до своєї святої Церкви, слідує любов до своєї Матері — України".

Мистець М. Коргун належить до нечисленного гурту визначних пробоєвиків української культурної спадщини на чужині, які часто, не зважаючи на важкі життьові умовини, вперто плекають і розвивають наші духові скарби, щоб будити подив і пошану творчих уталантувань українського народу серед нашого оточення на поселеннях та симпатії до самостійницьких змагань українського народу.

Олександер Татомир

Закарпатські...

(Закінчення зі стор. 3)

Очевидці його праці подають, що протягом п'яти місяців свого директорства Кукольник вклав всю свою душу в успіх свого діла, в якому стрічав чимало прикростей і всяких перешкод. Саме такі незвиклі для нього доноси та випливаючі з них прикрості, як подає син Нестор, довели Кукольника до самогубства. Він вискочив з вікна третього поверху. В офіційному повідомленні, підписаному лікарем д-ром Фибашом, подана причина смерти від апоплексичного удару. Наші карпатські вчені, виховані в іншій системі думки й діла, не знаходили для своїх ідей потрібного вирозуміння в Росії. На посту директора гімназії в Ніжині став його земляк Іван Орлай.

Іван Орлай (1770-1829) народився в Хусті. Вищу освіту здобув в університеті у Львові на філософичному факультеті, де викладав його земляк Петро Лодій (1764-1829). В 1791 році Орлай перейшов у Росію і того самого року поступив в Петербурзьке медико-хірургічне училище. В 1797-1799 роках Медицинська Колеґія вислала його до Австрії, як державного стипендіята для удосконалення в медично-хірургічній праці. Орлай, людина незвичайно здібна, отримав у 1808 році докторат філософії у Кенігберґському університеті, а докторат медицини й хірургії—у Дорпатському університеті Заклав перший в Росії медичний журнал „Всеобщий журнал медичної науки". Написав більше праць з ділянки медицини. Після 24 років праці, які Орлай віддав розвиткові науки медицини в Росії, Медико-хірургічна Академія вибрала його своїм членом.

У добі побуту в Австрії відбув Орлай наукову подорож до Йенського університету (медичний факультет), де за його наукові заслуги три наукові товариства вибрали його своїм членом. В Йені познайомився з куратором університету, великим німецьким поетом та відомим европейським діячем Йоганом В. Ґете (1749-1852), з яким пізніше підтримував науковий зв'язок. В 1810 році Орлай був вибраний почесним членом Ерланґського фізико-медичного товариства.

На весні 1814 року Орлай сильно захворів, дістав двохрічну здоровельну відпустку. Президент Медико-хірургічної Академії Я. В. Виллие передчасно покликав Орлая до праці, яку він із-за хвороби ніяк не міг виконувати. Виллие грозив йому звільненням з Академії. Орлая таки звільнили з Академії, він мав семеро дітей і опинився у скрутному положенні. Признали йому пенсію, що не вистачала на прожиття. Службово приділили його для допомоги президентові Академії Виллие, з уваги на його велике знання медицини та чужих мов.. Хоча він був незвичайно корисним і потрібним для Виллие, але чомусь цей останній прямо знущався над Орлаєм, ображав його і поводився з ним прямо по-простацьки. Щоб вийти із цього скрутного становища, Орлай подався на посаду директора гімназії в Ніжині.

У вересні 1821 році Орлай був затверджений директором гімназії вищих наук князя Безбородька в Ніжині і на цьому пості провів п'ять років. В цій гімназії закінчив свої студії і Микола Гоголь протягом сіми років, з родиною якого був Орлай в дружніх відносинах. Від нього почув Гоголь і про Карпатську Русь, про яку Гоголь вперше заговорив в російській літературі. Проти доносів, без яких життя в Росії не обійшлось, Орлай мужньо боровся.

В 1826 році Орлай був урядово перенесений на посаду директора Ришеліївського лицею в Одесі, в якому науковим секретарем був його земляк И. Дудрович. З властивою йому відданістю почав Орлай проводити певні реформи не тільки педагогічного, але й соціяльного порядку. В ліцеї діти бідніших батьків творили окремі кляси в навчанні і для них був вступ до кляс для багатших заборонений. Орлай змішав кляси без різниці соціяльного походження.

Вже по відході Орлая до Одеси, гімназія в Ніжині на доноси була обвинувачена у вільнодумстві, тобто в тому, що в ній викладаються еретичні науки про людські права, Було заведене строге урядове слідство, в наслідок якого декілька професорів були звільнені зі служби, без права викладати в школах, а двох професорів заслали на Сибір. Така сама доля заслання чекала й Орлая. Від такої долі врятувала його смерть. Помер він 17-го листопада 1829 року.

Петро Лодій (1764-1829). Література про П. Лодія, А. Дудровича та И. Земанчика ще досі не є належно розроблена. Лодій був довголітнім професором метафізики, фізики, математики й моральної філософії у Львівському університеті „Studium Ruthenum". Перед тим він був професором у Великоварадинському університеті. Він підтимував зв'язки з науковим світом. І так в 1805 році П. Лодій рекомендував Сперанському запросити проф. Фесслера викладати гебрейську мову в Александровській Академії, що наступного року і сталось. Фесслер у своїх спогадах сердечно подякував карпатським землякам П. Лодію, А. Балудянському, Орлаю та Кукольнику за виявлену йому увагу та поміч. Крім Лодія, викладав у Львівському університеті філософію і И. Земанчик. Обидва вони викладали по-руськи.

Крім „Studium Ruthenum" було у Львівським університеті і „Studium Latinum", де відбувались виклади латинською мовою. Латинськомовні професори доводили, що руськомовні професори не можуть бути членами академічного сенату та користатись університетськими привілеями. Проти такої дискримінації, крім наших двох земляків, запротестували й професори богословія, галичани, Ф. Захарієсевич й А. Радкевич. Коли їхні домагання були відкинені, всі вони в 1801 році покинули Львівський університет. Лодій переїхав до Кракова, а в 1807 році на запрошення Н. Н. Новосільцева—до Петербургу, де зустрівся із тамошніми своїми земляками. Балудянський, Лодій і Кукольник були в той час найбільш відомими професорами університету і одночасно „відомими представниками ліберальної науки того часу". Пізніше Яків Головацький писав, що з відходом із Львова професорів Лодія, Земанчика та галицьких професорів, „замовкло на Львівськім університеті руське слово". Руський відділ був офіційно закритий в 1809 році.

Наукова спадщина П. Лодія є багата. Особливо відзначився його твір „Логические наставления руководствующих к познанию й различию истины от ложного". Ця книга була признана як „опаснейший по нечестию и разрушительным началам". Лодій був деканом філософічного факультету та викладав і право. Він зробив поважний науковий вклад у розвиток філософічної думки в Україні та Росії.

Наші закарпатські земляки своїми науковими викладами та публікаціями у різних тогочасних університетах України й Росії створили нову, доти не відому там правничу та філософічну схему понять. Це однаково відносилось до римського, природного чи карного права та філософських дисциплін, які противились царсько-російській духовості.

Хвилі свободи, які в той час проходили Европою і які завершились розрухами в 1848 році в т. зв. „Весні народів", були в Росії проголошені реакційними, як „дело вольнодумства" і розгромлені. Посипались традиційні доноси і в 1816 році настав погром науки в Харківському університеті, в 1819 в Казанськім, а в 1821 в Петербурзькому. Як вже було згадано, цей погром не оминув ані гімназію вищих наук кн. Безбородька в Ніжині, ані навіть Петербурзьку духовну академію. Спричинниками цього культурного „лиха" були наукові представники закарпатської української інтеліґенції, для яких духовість Росії була чужа, як вона була чужа і неспріємлива для цілої Европи.

Строгі юридичні формули римського права, які лягли в основу державної системи Римської імперії та Европи, на яких були виховані й наші земляки, були відкинені в Росії як шкідливі. В той час були професорами на університетах в Україні й Росії ще такі закарпатці: А. Дудрович, И. Дудрович, М. Билевич, И. Билевич, К. Павлович, И. Молнар та інші. Найкраще віддзеркалює тодішню культурну атмосферу в Росії ректор Казанського університету Магицький, який в добі після 1912 року публічно вимагав зруйнування університетів, щоб застерегти уряд від неблагонадійних та свободомислячих ідей.

В 68-му річницю

З ініціятиви Філії ОДУМу Сомерсет—Бавнд Брук, Н. Дж., та при співучасті Братства, Сестрицтва та Української Школи при церкві-пам'ятнику в Савт Бавнд Бруку, у неділю, 2-го лютого ц. р., відбулося врочисте відзначення проголошення самостійности й соборности українських земель та геройського чину української молоді під Крутами.

В той самий день після Служби Божої в церкві-пам'ятнику, яку очолив Блаженніший Митрополит Мстислав, одумівська молодь зі своїм прапором взяла участь в молитві за український народ і за душі молодих героїв, які впали в нерівному бою під Крутами.

В год. 12-ій розпочалася врочиста програма відзначення цієї події, яку приготувала й виконала сама молодь. Після американського гимну директор Української Школи Олексій Шевченко, відкриваючи свято, звернув увагу, що український народ разом з крутянцями у процесі Визвольних Змагань перший виступив в обороні свободи людини, в обороні тієї демократії, в системі якої ми сьогодні маємо можливість жити.

Лариса Бабанська, учениця місцевої української школи, гарно виконала музичний твір на піяніно.

Під час української революції виростали наші поетичні генії, які в художній формі поетичного слова прекрасно передавали величні події Визвольних Змагань. Між ними в той час був Павло Тичина. Наталка Павленко, член ЦК ОДУМ, чудесно зуміла передати творчість Тичини мистецьким читанням його твору „Соняшні клярнети", в якому слова у музичній формі передавали бурхливі події славних часів 1918-20 років.

В глибоко-змістовній доповіді Андрій Шевченко, член Головної ради коша ОДУМу в ЗСА, передав на тлі софіївських дзвонів величні події, які відбулися 68 років тому. „Слухала Україна замріяно прекрасних дзвонів Свободи. Ці довгожданні дзвони відбивалися в душі українського народу". Український народ, хоч, на жаль, не в повній своїй силі, з запалом починав будувати нову державу. Молоді крутянці окропили своєю кров'ю безсмертні слова Четвертого Універсалу, який проголосив виклик боротьби за свободу перед цілим світом. Та боротьба, говорив промовець, дальше продовжується хоч у інших формах і ніяка сила не зможе її зломати, бо, як сказав український поет Василь Симоненко: „Народ мій є, народ мій завжди буде".

На закінчення програми дівочий квінтет в складі: Наталя Павленко, Оксана Росинська, Ірини Нагорна, Леся Павленко і Катя Нагорна дуже гарно виконали дві пісні: „Мамо", „Лебеді материнства".

Українським національним гимном закінчилася урочиста святочна програма, присвячена 68-ій річниці великих подій української революції.

22-го січня 1986 року на ратушах міста Ню Бранзвику і Менвиллу майоріли українські синьо-жовті прапори, пригадуючи мешканцям цих околиць, що український народ-це не частина московського, але окрема нація з природним правом на свою самостійність на своїй власній землі.

О. Шевченко

Вшанували пам'ять Великої Провідниці українського жіноцтва

Три Відділи СУА Окружної Управи Північного Ню Йорку в Рочестері — 46-ий, 47-ий і 120-ий, відзначили під кінець минулого року 10-ту річницю смерти співосновниці СУА та довголітньої голови бл.п. Олени Лотоцької. В неділю, 15-го грудня, відправлено в церкві св. Йосафата за спокій душі Олени Лотоцької панахиду, в якій узяли численну участь членки усіх трьох відділів СУА. В неділю 29-го грудня знову заходом рочестерських відділів улаштовано спільні святочні сходини, присвячені пам'яті Олени Лотоцької.

У гарно прибраній залі школи св. Йосафата зібралися членки, а на стіні виднів портерт маєстатичної постаті колишньої довголітньої голови Союзу Українок Америки, яка з питоменною їй усмішкою гляділа на нас усіх мов жива.

Відкрила імпрезу коротким словом Марія Крамарчук, голова Окружної управи. Коротко з'ясувала вона важливість монументального вкладу праці Олени Лотоцької в організзцію — Союз Українок — та вислідн цієї праці: „Наші серця сповняються гордістю, а наші голови клоняться у пошані перед маєстатом цієї Великої Провідниці українського жіноцтва об'єднаного в СУА".

Постанням з місць і мовчанкою вшановано пам'ять незабутньої Голови. Марта Шміґель (46-ий Відділ СУА) з відчуттям виголосила поему Бориса Олександрова „Ні, весь я не умру"..., яку він кінчає словами:

„Найгірше — це загинути безслідно,
Ввійти у глину, вогку і руду...
Але в житті, життя відбувши гідно,
Ти не помреш — вернешся по сліду!"

Ці вагомі слова наче б присвячені Олені Лотоцькій... Ірина Мартинець (47-ий Відділ) відчитала доповідь, яка була дуже змістовна, про життя і працю Олени Лотоцької та начеркнула прикмети довголітньої голови СУА, особливо її тепле, аж унікальне відношення до людей та подиву гідну вмілість нав'язувати контакт з усіми. Цю прикмету Олена Лотоцька дуже зручно використовувала у зв'язках з американськими і міжнародними організаціями. Прелеґентка поділилася з присутніми своїми особистими враженнями, коли, будучи ще молоденькою панянкою в Німеччині, мала нагоду зустріти св.п. Олену Лотоцьку, цю „елеґантну пані з Америки", яка тоді приїхала відвідати табори переселенців з завданням перевірити, як можуть жінки в Америці під її проводом допомогти цим сотням безталанних біженців, українським жертвам Другої світової війни. Незатерте враження, яке ніколи не збліло й ніколи не вичеркнеться з пам'яті, буде завжди з усіма тими, хто знав цю унікальну постать, повну каризми і чару.

Завершено настроєву цю імпрезу висвітленням прозірок: „Історія українського жіночого руху", які випрацювала Централя СУА. Перед нашими очима посувалися жіночі постаті останнього століття; визначні діячки, жінки, повні посвяти для ідеї поступу жіноцтва, а особливо виборення кращого завтра для української жінки на початках XX століття. Закінчувала цей похід визначних жінок — Олена Лотоцька. Прозірки висвітлювала Ірина Руснак, голова 47-го Відділу СУА, а пояснювала Марія Крамарчук.

При товариській гутірці, з кавою і солодким, продовжувалися ці сходини, які дали нам образ 50-літньої подвижницької праці Олени Лотоцької і 100-літнього змагання жінок, за збереження української духовости, за ідентичність; невсипущу боротьбу Олени Лотоцької за українську людину, щоб не потонула в чужому морі.

Марія Крамарчук

Колекціонер, мовознавець, а передусім—пластун

Пл. сеніори Михайло і Любомира Пежанські.

Ню Йорк, Н. Й. (О. К.)— У численній пластовій родині міста Ню Йорку живе від довгих років її унікальний і найбільше шанований член—інж. Михайло Пежанський зі своєю вірною дружиною Любою, життя яких є наповнене добровільною громадською працею на різних відтинаках. Хто із старших громадян українського Ню Йорку не бачив при численних нагодах цю невідлучну пару, „озброєну" важкими фотографічними знаряддями, як знімали, накручували і записували на магнітофонні стрічки кожну більшу культурну чи пластову імпрезу з величезним вкладом труду, сил і здоров'я.

Ми подивляли пластові фільми, виконані інж. Пежанським, сотні його прозірок із усіх мистецьких виставок (яких, як він сам подає, у нього зібралося вже понад 20,000), його колекцію української преси та вкінці мали нагоду слідкувати за його довголітньою працею в Українському Термінологічному Центрі, що увінчалися виїмковою збіркою термінологічних українських словників.

Все це інж. М. Пежанський виконував своїми коштами, хоч знаємо, що фотографування і фільмування—це незвичайно коштовне „гоббі".

Справді подиву гідне, як знаходив інж. М. Пежанський час і гроші на всі ці діла, якими збагатив українську громаду і Український Пласт. А Пласт стоїть у нього та його дружини завжди на першому місці.

Мало кому відомо, що інж. М. Пежанський—це ще єдиний живучий пластун із першого пластового гуртка „Круки" у І полку ім. П. К. Сагайдачного в 1912 року. Від того часу він залишився крізь усі „бурі та негоди" вірний Пластові як його член, активний на різних постах та у різних його періодах аж до сьогоднішнього дня. Тепер вік (в 1985 році М. Пежанському сповнилося 85 років життя) не дозволяє йому на жваву активність так, як це було ще до недавнього часу, але він далі все цікавиться усіми пластовими і громадськими подіями та не залишає своєї колекціонерської праці вдома. Хто побував у його скромному помешканні, знає який величезний архів там зберігається та яка безцінна його вартість.

По фаху інж. М. Пежанський—будівельний інженер і у своїй професійній праці він також завжди старався допомагати нашій громаді. Пригадуємо його дорадником при розбудові Пластової Оселі на „Вовчій Тропі" ще у перших роках її розвитку, пригадуємо його як дорадника в Науковому Товаристві Шевченка, де він постійно був активним членом у термінологічній секції.

Як дивно, що одна людина може мати таке багатогранне зацікавлення, а зокрема незнищиму енергію та послідовність у виконуванні усіх численних взятих на себе добровільно обов'язків.

Характеристичні є думки на тему цієї величезної праці його самого. У своїй „Короткій хроніці", що її написав, як каже, „добігаючи мети", в 1982 році, М. Пежанський пише: „На мій „одноособовий" інститут витратив я більше чим сто тисяч долярів. Не завидую тим, що живуть в палатах, серед садів та розважаються у своїх барах. І роблю багатьом закиди, що у порівнянні до їхніх спроможностей замало свого часу та знання присвячують громадським проблемам".

Ці закиди від такої людини, як інж. М. Пежанський треба зі соромом прийняти, бо ніхто так, як він, не має права їх нам усім робити.

Але, помимо жалю до української громади, а навіть часом до своїх пластових друзів, його льояльність і любов до всього, що українське, безприкладні. Зокрема він має велику любов до пластової молоді і Українського Пласту. І тепер на схилі свого працьовитого і безприкладного життя він з думкою про них подарував їм єдине нерухоме майно, яке йому залишилося.

Саме недавно інж. Пежанський і його дружина подарували Пластовій Фундації в Ню Йорку землю, що її колись закупили в околиці Гантеру. У своєму записі застереглися вони, що в найближчих роках на цій землі має таборувати пластова молодь.

У неділю, 6-го квітня 1986 року, Пластова Фундація в Ню Йорку влаштовує для свого добродія та його дружини святочний вечір. У скромний пластовий спосіб пластуни хочуть подякувати тому, який все своє життя добре дбає про організацію, в якій започаткував свої найкращі юнацькі роки.

Незабутній...

(Закінчення зі стор. 2)

1945 році у великій залі „Ґерінг Верке" зібралося кілька тисяч дівчат і хлопців, забраних на роботи до Німеччини. Коли бандуристи заспівали „Думи мої" і дійшли до слів „В Україну ідіть діти" — то ціла заля плакала, не тільки дівчата, але й старшини, як отаман Долуд, полк. Терещенко, і бандуристи теж плакали... Того я ніколи не забуду.

Я був на концерті в честь Шевченка в Берліні в березні 1945 року, де були: гетьман Павло Скоропадський, полковник А. Мельник, Ст. Бандера й багато інших визначних людей. Співали бандуристи пісні до слів Шевченка, зворушливу промову мав М. Приходько, адміністратор Капелі.

Потім бував я на концертах у Реґенсбурзі, Мюнхені, де виступали наші добрі хори й солісти, як М. Скаля-Старицький, О. Руснак і інші.

В Австралії теж чув я гарні хори: „Боян" у Сиднею та „Чайка в Мелборні, солістів: Василь Матіяш, Галина Корінь, Я. Ліщинський, В. Ботте й ін.

В Америці й Канаді були величаві концерти під час усіх чотирьох конґресів вільних українців. Прекрасні хори: „Думка", „Кобзар", „Прометей", „Діброва", „Жайворонки", оркестра „Батурин", солісти: Галина Андреадіс, Марта Кокольська, Рената Бабак, солісти: А. Добрянський, П. Плішка, Ст. Шкафаровський і ін.

Колись, у рідному краю, пісня була товаришкою цілого нашого життя, від колиски аж до могили. На жаль, на еміґрації наша пісня занидiла, чимраз менше її чути. Чи не прийшов час її відновити, щоб усі наші діти вміли співати рідних пісень, і щоб ні одна наша імпреза без них не відбувалася?

Діяльність 33-го Відділу СУА в Клівленді

У неділю, 2-го лютого ц. р. відбулися Загальні збори 33-го Відділу СУА ім. Лесі Ураїнки в Клівленді, які відкрила голова І. Кашубинська. Молитвою і хвилиною мовчанки вшановано померлих членок, добродіїв, українських дисидентів і сімох астронавтів. Вона привітала голову Округи Огайо Тетяну Сілецьку і попросила до стола президії. Привітала почесну членку Євгенію Дубас і всіх присутніх. Зборами проводили: Марія Грушкевич, предсідниця, Анна Тарнавська, заступниця, і Міра Грабець, секретарка.

Звітували: секретарка Іванка Шкарупа, яка вислала 87 листів і 79 повідомлень, запротоколувала п'ять засідань, шість ширших сходин і Різдвяну зустріч. Касирка Люся Медицька подала поодинокі позиції приходів 5,108.40 дол. і розходів на суму 4,666.02 дол. Організаційна референтка Стефанія Вільшанецька приєднала сім нових членок. Стан 81 членок, з яких шість переїхало до далеких стейтів, а 10 старші і немічні.

За культурно-освітню і імпрезову ділянки відповідала референтка заступниця голови Ольга Демянчук і Люба Мичковська. Рік почато Різдвяною зустріччу. 80 осіб засіло до традиційно накритих столів у святочно прибраній домівці. Голова засвітила символічні свічки, а по відспіванні „Бог Предвічний народився", заінтонованим парохом собору св. Йосафата о. М. Ревтюком, поділилася просфорою, складаючи всім щирі побажання. По спожитті трапези слідувала святкова програма. Марія Грушкевич розповіла цікаво про Різдвяні звичаї Західньої і Східньої України на підставі уривків повістей „По той бік Черемошу" М. Остромира і Г. Журби „Тодор Сокіл". Скечі Ікера і сатиру З. Когут відчитала Л. Мичковська. Колядки виконала мандолінова група емеритів під проводом І. Полянського. Зворушливі листи-подяки стипендистів прочитала І. Вовк. Членки і гості гарно провели час і вдоволені розходилися домів.

На сходинах вислухано реферат „Постать Великого Митрополита Андрея", який виголосив д-р Ярослав Кривяк у 40-ліття ліквідації Москвою УКЦ в Галичині. Дарія Кульчицька передала на радіо тасьму з Воскресною Утренею, муз. Бортнянського, хору церкви св. Варвари у Відні. Передача тривала три рази з поданням життєпису композитора і описом українських великодніх звичаїв.

В День Матері відчитано реферат про д-р С. Окуневську-Морачевську, першу лікарку в Австрії, і нарис М. Галія „Дорога мамо, у твій день—День Матері—сповідаюся тобі", на День Батька —спомин О. Новицького „Мій батько" і вірш Божени Коваленко. Для членів Сестрицтв УПКЦ висвітлено з поясненням копії-листівки українських ікон Матері Божої, зібрані для Марійського Центру в Дейтон, Огайо. Переведено інтерв'ю з о. І. Піпкою з Команчі про українські церковні і громадські справи в Польщі. І. Кашубинська передала враження з подорожі і зустрічей з українцями в Польщі. Спільно з 12-им Відділом відбуто зустріч з поетесою В. Вовк і закуплено „Триптих". М. Грабець подарувала Пропам'ятну Книгу пансіонів ім. І. Франка в Торонто. Спільно з артистами українських театрів вшановано членку, артистку Тамару Крижанівську в її 80-ліття. При тому прочитано доповідь О. Новицького про її чоловіка артиста бл. п. Миколу та висвітлено 80 прозірок з їх життя і праці. Відзначено 10-ту річницю смерти голови СУА бл. п. Олени Лотоцької. „Пам'яті Олени Лотоцької" Л. Волинець і виїмки інших рефератів відчитала О. Демянчук.

Прозірки із побуту в Европі в 1985 році з цікавими поясненнями подала Люба Мичковська.

Виховна референтка А. Тарнавська, заступниця голови, опікувалася світличкою. Діти вивчали пісні і вірші на різні нагоди, брали участь у загальних імпрезах. Пізнавали спосіб писання писанок, великодні і різдвяні звичаї. Фінансові справи світлички полагоджувала Зеня Ярош.

Суспільна опіка, яку очолювала референтка Стефанія Городиська, поділялася на допомогу зовнішню і внутрішню. Вислано 36 пачок до Польщі і Південної Америки. Одну пачку вислано для політичного в'язня. Дарія Говикович з чоловіком оплачує стипендії від самого початку акції безпосередньо, вже четверту в одній родині. В 1985 році виплачено на стипендії 2335 дол. Зрушено занедбану внутрішню ділянку. Крім звичайних відвідин хворих у шпиталях, домах і притулках, відвідано у Великодному і Різдвяному часі з „кошичками" 31 особу. Хоч скромно, але щиро відмічено 90-ліття почесної членки Марії Янів, 75-ліття членки основниці Іванки Яремко і 65-ліття довголітньої організаційної референтки Стефанії Вільшанецької.

Ділянку мистецтва і Музею очолювали Марія Антонів і Марія Юрків. Допомагали: Міра Грабець, Анна Глинська, Марія Яворська і Ірина Кашубинська. Зі збірки Відділу були показані на виставці у малому театрі Лейквуд народні строї і головні весільні убори та дивень. В Сити Гол на виставці етнічних груп показано весільні головні убори Заліщик і Гуцульщини та дивень Полтавщини. Дарія Говикович з чоловіком мгром Ярославом виготовили знімки 8 сорочок для вжитку в пресі.

Люся Медицька перевела тижневий курс вишивання з показом вишивок і їх примінення, у парафії о. Д. Трояна Ст. Клер, Па., з присутністю 46 осіб. Стефанія Цегельська і Марія Футей-Юрків брали участь на Фестивалі Етнічних Груп в Ст. Пітерсбург, Флорида. В домівці в середи відбувалося навчання полтавських мережок, низинки і поради народного мистецтва.

Членки нашого Відділу співпрацюють з церквами, головно з Єпископським Собором, у приміщенні якого є Домівка СУА. Виготовлено декорацію Святилища на день входу. До мистецької Комісії Собору, яку очолює І. Кашубинська, в більшості належать наші членки.

Ділянка зв'язків не була очолена. Членки брали участь у дні Солідарности з політичними в'язнями. На проклямації Українського Дня Незалежности в Сити Гол Клівленду були заступниці голови Ольга Демянчук і Анна Тарнавська. Членки брали участь у Дні Героїнь і чисельно підписали листи з протестами проти вживання фальшивих совєтських свідчень в американських судах.

Членки вітали Патріярха ПУКЦ Мирослава Івана Любачівського на летовищі де голова виголосила слово. Голова і членки брали участь у всіх імпрезах громади. В листопаді включилися в акцію оборони М. Медведя. Вислано телеграми і демонстровано перед будинком суду.

Голова І. Кашубинська репрезентувала Відділ у громаді і старалася співдіяти з усіми референтками. Вона щиро дякувала всім за співпрацю, пожертви і віддану корисну працю для СУА і української спільноти.

Звіт Контрольної комісії з признанням для діловодства Відділу зложила М. Грабець, і дала внесення на уділення довір'я уступаючій Управі. По кількох запитах і вияснениях виступила голова Округи Т. Сілецька. Вона висловила признання за велику працю, що повинна бути прикладом для інших. Заохотила до дальшої праці, до підтримки журналу „Наше Життя", як також до приділення особливої уваги Українському Музеєві в Ню Йорку.

По прийнятті звітів і уділенні довір'я уступаючій Управі, голова Номінаційної комісії Леся Волошин подала листу Управи, яку прийнято одноголосно. Багатоособову Управу очолила Іванка Шкарупа. Вона подякувала за довір'я, заявила що докладе зусиль і вірить, що при співпраці всіх з Божою допомогою будемо гідно продовжувати наші справи.

Спільною молитвою закінчено збори, а при каві і солодкім продовжувано ще гутірку і пляни на будуче.

Міра Грабець

УКРАЇНСЬКА СВІТЛИЧКА ДОПОМАГАЄ БАТЬКАМ ВИХОВУВАТИ ДИТИНУ.

У світлу пам'ять

Марії і Михайла

ГОЛОВЕЇВ

складаю 50.00 долярів

на УКРАЇНСЬКИЙ МУЗЕЙ в Ню Йорку

АННА ПОЛІТИЛО

ПОДЯКА

Дня 29-го серпня 1985 р. Господь Бог покликав до себе нашого Найдорожчого МУЖА І БАТЬКА

бл. п.

РОМАНА ПАВЛІЧКИ

Цією дорогою хочемо зложити нашу найсердечнішу подяку всім Тим, які вшанували пам'ять Покійного, а нам старалися облегшити наш біль в тих тяжких хвилинах нашого життя.

Дуже сердечно дякуємо о. Едвардові Янґові за уділення Найсвятіших Тайн, за відправлення Панахиди і Заупокійної Служби Божої в Рочестері.

Наша щира подяка о. Тарасові Ґалонжці за переведення похоронних відправ на цвинтарі Святого Духа в Гемптонбурґу та за тепле прощальне слово.

Дуже дякуємо хорові Сурма з Рочестеру під дириґентурою інж. Ярослава Матковського, як також дякам п. Степанові Грицелякові з Рочестеру і п. Евгенові Гусакові з Кергонксону за гарний спів в часі похоронних відправ.

Сердечну подяку складаємо Пластовій Станиці Рочестер за почесну стійку Сеніорів і Старших Пластунів. Зокрема дякуємо д-рові Володимирові Мотиці та Станичному, п. Миронові Бабюкові за зворушливі прощальні слова.

Якнайщиріше дякуємо Родині, Приятелям і Знайомим, що так численно брали участь в похоронних відправах у Рочестері, зокрема тим, що не зважаючи на далеку віддаль, прибули віддати останню прислугу нашому Найдорожчому Покійному.

Наша з глибини серця подяка Всім, що зложили свої пожертви на Заупокійні Служби Божі і на інші добродійні цілі.

Щиро дякуємо Всім, що жертвували свої молитви в намірені нашого Найдорожчого Мужа і Батька і за їхні щирі усні, телефонічні, чи письмові слова співчуття.

Ми невимовно вдячні всім Паням і Родині, які причинилися до влаштування тризни, а особливо якнайсердечніше дякуємо за поміч і моральну піддержку нашим приятелям: пп. Лідії і Багданові Хомякам, мґр Романові і Любі Домбчевським, п. Дмитрові Пристаєві, пп. Іванові і Галі Павлічкам, пп. Ростиславові і Тані Шутрам, п. Людвикові Бакові, д-рові Юрієві й Аврелії Слюсарчукам, інж. Володимирові Делькевичеві, д-рові Теофілеві Артимовичеві і д-рові Богданові Бенґльовському.

Дякуємо похоронному заведенню Павла Гарріса за вміле переведення похорону.

Нехай Милосердний Господь Бог винагородить Вас усіх своїми щедрими ласками.

Дружина — ІРИНА
Син — ЮРІЙ з дружиною АНЕЮ

•

З подякою подаємо список жертводавців:

На СЛУЖБИ БОЖІ: д-р і п-і Т. Артемович, п. Л. Бах, п-і М. Блага, п-во М. Блаґі, п-во З. Боднарчуки, мец. і п-і В. Венґловські, п-і проф. О. Гадзінська, п-во С. Ганушевські, п-во Ю. Ганушевські, п-во п. Гарріс, п-во Т. Гривнаки, мґр і п-і Р. Домбчевські, п-і Ф. Клик, п-во Ю. Кравс, інж. В. Левицький, д-р і п-і В. Ленцики, п-і Х. Литвин, п-і М. Непорайна, п-і Л. Перлин, Пластова Станиця в Рочестері, п-во П. Пулкосник д-р і п-і Б. Сарачинські, п-во В. Сковронські, Союз Українок Відділ ч. 47, п-во Р. Шутри.

На БУДОВУ ЦЕРКВИ св. ЙОСАФАТА в Рочестері: по 50.00 дол.: п-во В. Делькевичі, п-во Т. Шевчуки; по 25.00 дол. — п-во С. Ольшанські.

На ЦЕРКВУ св. СОФІЇ в Римі: 50.00 дол. — п-і Л. Левицька.

На ПЛАСТ: 56.00 дол. — Працівники Рочестерської Української Кредитової Спілки; по 50.00 дол. — д-р і п-і Ю. Слюсарчуки, п-во Б. Хомяки; по 30.00 дол. — мґр і п-і Р. Домбчевські; по 25.00 дол. — п-во М. Бабюки, п. Л. Бах, д-р і п-і Б. Ґурани, п-во Ю. Кравс, проф. і п-і В. Пилишенко, п-во Д. Пристай, п-во Л. Шміґель, п-во Р. Шутри; по 20.00 дол. - мґр і п-і М. Бах, п-во Р. Білики, п-во Ю. Ганушевські, п-і А. Делькевич, п-і М. Крижанівська, п-во В. Мандзій, п-во З. Оменцінські, п-во І. Павлічки, п-во Юськів; по 10.00 дол. — п-і О. Бережницька, п-во В. Біловуси, п-во В. Зелез, п-і Х. Ковч, п-во І. Крамарчуки, п-во Ю. Крамарі, родина Левицьких, п. М. Лялька, д-р і п-і В. Мотики, п-і Х. Олексин-Руфлин, п-во О. Оменцінські, інж. і п-і В. Приймаки, п-во Е. Скіба, п-і проф. А. Смеречинська, п-і Л. Телеґа, п-во Д. Щур.

На УКРАЇНСЬКИЙ МУЗЕЙ в Ню Йорку: Членки 47-го Відділу СУА: по 25.00 дол. — п-і І. Мартинець; по 15.00 дол. — п-і проф. О. Гадзінська; по 10.00 дол. — п-і І. Гафткович, п-і В. Мотика, п-і проф. А. Смеречинська; п-і Т. Шутер; по 5.00 дол. — п-і М. Вергун, п-і А. Єйна, п-і О. Довгалюк, п-і М. Залітач, п-і М. Крамарчук, п-і М. Лозинська, п-і М. Приймак, п-і І. Руснак, п-і Д. Тишовницька, п-і О. Харамбура, п-і Юркі-Семанюк.

25.00 дол. — п-во Я. Городецькі; 10.00 дол. — п-і М. Хопевчук; 5.00 дол. — п-і С. Лаба.

За КВІТИ: п-і проф. О. Гадзінська, д-р С. Гривнак, Працівники Української Кредитової Спілки в Рочестері, п-во Д. Пристай.

В глибокому смутку повідомляю, що дня 24-го лютого 1986 року в Галландейлі, Фла. відійшов у Вічність мій Друг

бл. п.

МИРОНОВИЧ КУЗЬМА

проживши 73 роки.

ПОХОВАНО Покійного 27-го лютого 1986 року на Українському православному цвинтарі св. Андрія в С. Бавнд Бруку, Н. Дж.

Прошу про молитви!

АНДРІЙ ГАРАСИМОВИЧ

Товариство Українських Інженерів Америки — Відділ Ню Джерзі

ділиться з Членами й усім Громадянством сумною вісткою, що дня 7-го березня 1986 року відійшов у Вічність наш Довголітній Член

сл. п. інж.

РОМАН ЗАГАЙКЕВИЧ

•

Опечаленій Дружині і Синам з їхніми Родинами висловлюємо наші найглибші співчуття.

УПРАВА

„Листи читачів" повинні бути не довші, як одна сторінка машинопису, друкована через два інтервали. Лист повинен торкатися тем, порушених тільки на сторінках „Свободи". Реагувати слід до десяти днів після опублікування матеріялу. Якщо лист пишеться рукою, то слід писати його чітко і виразно і також з великими відступами поміж рядками. Редакція застерігає за собою право скорочувати листи й виправляти мову, як і скреслювати різкі вислови.

Назустріч новим потребам

Союз Українок Америки існує вже 60 років. Від самих початків СУА вважав за один з головних обов'язків помагати людям у потребі, передусім своїм сестрам і братам. І це завдання досі актуальне.

У 20-их і 30-их роках головна увага була звернена на рідні землі, після Другої світової війни відділи СУА переводили збірки харчів, одягу і грошей для біженців в Европі, в останніх декадах допомога спрямована на Европу і Південну Америку.

Стипендійну акцію, яку на протязі 10-ох років (1971-1981) провадила д-р Теодозія Савицька, успішно продовжує Анна Кравчук, референтка стипендій. Про її працю з'явилося окреме звідомлення у пресі. В рамках референтури суспільної опіки вона заініціювала і далі веде листування українців різних континентів під ключем „Будьмо знайомі". У листуванні бере участь кількасот наших людей різного віку. Вони з вдячністю признають, що листування збагатило їхнє життя і зробило його цікавішим. Членство СУА дає індивідуальну поміч, матеріяльно підтримує гуртожитки, сиротинці й школи, висилає ліки, харчі, одяг і взуття головним чином для дітей.

Слід підкреслити, що допомога доходить до потребуючих і є повністю зужита на призначену ціль. Референтка Суспільної опіки СУА дістає інформації від тамошніх громадян, духовенства, учителів, а тоді одержує підтвердження отриманої допомоги. В майбутньому сподіваємося наладнання ще тіснішої співпраці з уваги на відвідини священиків з Бразилії, які мали змогу приглянутися нашій праці, познайомитися з нами та поінформувати нас про тамошні проблеми й потреби. Недавня поїздка референтки Стипендійної акції Анни Кравчук і члена її комісії Ксені Гапій до Бразилії і Аргентини, дала їм змогу відвідати їхніх провідних людей і переговорити справи, пов'язані з допомогою та побачити на власні очі життя наших поселенців. Це ще більше утвердило їх у переконанні про потребу допомоги для наших людей у Бразилії і Аргентині, особливо для тих, що потерпіли від повені чи посухи.

Медична допомога для дітей і молоді — це новий почин у ділянці суспільної опіки СУА. Для тієї мети СУА започаткував окремий фонд, з якого референтка суспільної опіки покрила вже кошти кількох операцій та інших медичних заходів.

Велике нещастя дитини уродитися калікою і лишитися нею на все життя. Зокрема тоді, коли існують можливості лікування. На медичну допомогу чекає багато дітей, головним чином в Бразилії. Там, через крайню нужду, батьки не мають найменшої змоги дати дитині потрібну медичну допомогу і лікарську опіку.

М. Тарновська в шпиталі

М. Тарновська після операції

Л. Валацький перед операцією

Л. Валацький після операції

Донедавна майже ніхто про це не думав. Тепер під час поїздок у терен, на так звані „кольонії", сестри, громадські діячі, а головним чином священики (тут треба згадати посвяту о. Т. Залуцького) звертають більшу увагу, стараються відшукати хворих дітей і калік та нас про це інформують. Деякі вже перейшли операції і є на добрій дорозі, щоб стати більше, або й зовсім здатними до життя. Інші чекають на свою чергу. Декілька прикладів: 13-літня дівчинка від уродження із здеформованим хребтом, не ходила, тільки посувалася по землі. Батьки, бідні, безрадно дивилися на нещастя доньки. Минулого року вона перейшла дуже складну операцію. Тепер, спираючися на милиці, помалу ходить, навіть до школи. Кошт операції — 1,600 дол. — оплачено з Медичного Фонду. Тепер чекає на неї ще друга операція — усунення непотрібних наростів на костях, яку оплатили її добродії — спонзори, п-во Сливоцькі з Ню Йорку в сумі 1,210 дол.

11-літній хлопчик, спаралізований, також зовсім не ходив, його до школи носили. Після двох операцій вже на ногах. Зробивши перші кроки, радісно скрикнув: „Буду ходити, як інші діти". Кошти лікування, приблизно 1,000 дол., покрили 83-ій Відділ СУА й Округа Нова Англія.

12-літня здібна учениця, стипендіятка СУА, мала поважну операцію хребта. Лікування продовжується. Кошти понад 2,000 дол. Частину заплачено вже з Медичного Фонду.

Однорічний хлопчик мав вдалу операцію ноги, кошти покрито з Медичного Фонду. Двоє дітей в родині хворі на невиліковну шкірну хворобу, але ліками можна полегшити біль тим нещасним дітям. 56-ий Відділ вислав їм грошову допомогу. Список хворих дітей, які чекають на нашу допомогу, з кожним днем збільшується, нові прохання про допомогу на лікування, надходять постійно.

Ще один випадок: стипендіятка СУА, студентка фармакології в Европі. Обидві ноги ампутовані до колін. Спочатку 28-ий Відділ СУА закупив їй ортопедичний візок. Опісля перші протези виявилися недобрі, бо спричиняли їй болючі рани. Завдяки СУА, молода дівчина виїхала до Німеччини на лікування. Після трьох місяців перебування у шпиталі з новими, добре допасованими протезами повернулася додому. Її лікування коштувало понад 4,500 дол. З Медичного Фонду суспільна опіка СУА заплатила 2,500 дол., жертвенна членка 28-го Відділу СУА Надія Мандрусяк — 1,000 дол. і зі спадку бл.п. д-ра Зиновія Нижанківського було видано 1,000 дол.

Суспільна опіка СУА й далі дає потребуючим допомогу готівкою або, залежно від потреб, посилає харчі чи одяг і взуття, особливо для дітей.

Матеріяльну допомогу, індивідуальну, а також сиротинцям і гуртожиткам посилає СУА й далі до різних країн. Грошову допомогу одержує О'єднання Українок Бельгії на утримування дитячих садочків. Відділи СУА Округи Ню Джерзі оплатили висилку букварів і українських читанок для наших шкіл у Бразилії, які подарувала Шкільна рада в Ню Йорку. В листопаді 1985 року референтка суспільної опіки СУА вислала журнал „Наше Життя", книжки, касетки зі звукозаписом колядок і щедрівок. Деякі відділи склали пожертви на покриття поштових оплат.

На поштові оплати пакунків і грошову допомогу відділи СУА виплатили в минулому році 41, 246 дол. До Польщі посилали, крім одягу, також харчові пакунки, журнали, співанники, узори до вишивання. В минулому році зібрано, спаковано і вислано сотки пакунків. У тій праці помагали союзянкам також і нечлени СУА, доброзичливі громадяни, які часто додавали свої пожертви на поштові оплати.

Не зважаючи на спільні старання, багато наших людей не діставало ніякої помочі, хоч дуже її потребували. Недавно оповідали наші мандрівниці, повернувшися з Бразилії, що там, далеко в горах (в околиці Милету) живе приблизно 500 наших родин. Їхня кам'яниста земля родить дрібні колосочки. Їм, мабуть, ніхто не помагав!

Діяльність суспільної опіки різнорідна, допомога одиницям і групам. Своєю настановою відрізняється від інших допомога „бабусям". Вони часто в чужому середовищі, живуть у різних країнах. Для них важливо мати зв'язок з рідним світом. Звичайно, колись, бувало, не одна з них брала участь у житті своєї громадаи. Їхні опікуни, якими є відділи СУА чи доброзичливі громадяни. Їхні опікуни, якими є Відділи СУА чи доброзичливі громадяни, теплим листуванням дають їм потрібну моральну підтримку і матеріяльну допомогу.

Важливим обов'язком референтки суспільної опіки є координиція допомогових акцій. Через постійний зв'язок з місцевими священиками, громадянами й установами, одержуємо цінні інформації, на підставі яких спрямовуємо допомогу туди, де вона найбільш потрібна. Ціллю наших заходів є справедливий розподіл скромних засобів, якими розпоряджаємо. Ми віримо, що наше жертвенне громадянство й найдалі підтримуватиме фінансово заходи суспільної опіки СУА для облегшення долі тих земляків, що живуть у злиднях або стали жертвами стихійних нещасть.

Про інформації просимо звертатися до референтки суспільної опіки СУА на адресу: Mrs. Lidia Czernyk, 84-36, 60 Rd., Elmhrust, N.Y. 11373; tel. (718) 639-9161.

Семінар хорових диригентів 1986

Літом 1985 року відбувся в Едмонтоні успішний семінар хорових диригентів, на який з'їхалися учасники з різних міст Канади, Америки, Австралії та Аргентини. Успіхи попередніх семінарів завдячуються дуже добрій організації і підготові програми навчання, за яку відповідає маестро Володимир Колесник. Програма навчання кожного року включає нову головну тему, яка є необхідною для вивчення дириґентсько-хорового мистецтва. Всі теми мають певну тяглість, а для початківців повторено теми з попередніх років.

Цьогорічний семінар відбудеться в часі від 9-го до 24-го серпня в приміщенні Інституту св. Івана в Едмонтоні. Цьогорічна програма навчання обіймає такі теми:

1. Вокально-слухове інтонування в хорі: стрій як один з основних елементів хорової звучности, теоретичні основи інтонування, закони строю та інтонування інтервалів у їх абсолютному акустичному розумінні, висотні співвідношення звуків, вокальний слух і голос, вокально-хорові навички і їх вплив на інтонацію і стрій, ладо-тональна основа інтонування в хорі, причини порушення строю в хорі.

2. Дириґування: техніка дириґування, структура дириґентського жесту, метроритм у дириґентському жесті.

3. Керування церковним хором: літургійні твори М. Вербицького (стиль, музична мова, драматургія, виконавські особливості), принципи добору потрібних музичних номерів до незакінчених композиторами літургій, компеляція Літургії, тональний плян Літургії, українські композитори церковної музики.

4. Хорознавство: хоровий ансамбль, хоровий стрій, нюанси.

5. Українська хорова музика: світська та духовна.

6. Українські композитори хорової музики: статистичні відомості, жанри хорових творів (концерти, симфонії-кантати, оперні хори та ін.), особливості хорового письма в творчості українських композиторів.

7. Сольфеджіо та теорія музики.

8. Семінарійний хор: вокально-хорові вправи, розспівування хору, розучування хорових творів, практичне диригування хором, робота над інтонуванням, робота над виробленням строю в хорі.

Кожний учасник семінару має нагоду практично працювати з семінарним хором, який є доповнений членами різних едмонтонських хорів та ансамблів. Десять років праці цих семінарів позитивно вплинули на розвиток і підвищення рівня хорового мистецтва в Канаді, Америці, Австралії. Сучасне дириґентське мистецтво відносно дуже молоде, тому багато ще невідкритих тем, багато шукань. Ці семінари з такою серйозною програмою навчання, що торкає різнорідні аспекти хорового мистецтва є неймовірно важливі, корисні і необхідні для молодих дириґентів, як і для заавансованих дириґентів, які можуть відсвіжити своє знання, обмінятися думками, проблемами, доповнити свій хоровий репертуар новими високомистецькими творами.

Українське музичне Товариство Альберти, яке організовувало ці семінари за останні сім років, плянує надалі провадити семінари хорових дириґентів, бо до них виявляють велике заціказлення різні дириґенти та молоді адепти хорового мистецтва.

Про точніші інформації просимо звертатися: Ukrainian Choral Conductors Seminar 7708 - 154 A Street, Edmonton, Alberta, T5R 1V2, tel.: (403) 422-3053, (403)487-8274.

Марія Дитиняк

ВІДІЙШЛИ ● ВІД НАС ●

ОЛЕНА ФАТЮК, член УНС Відд. 121-го Б-ва св. Михаїла в Ровм, Н.Й., померла 9-го вересня 1985 року на 77-му році життя. Нар. 7-го лютого 1908 року в Лисій, Україна. Членом УНС стала 1951 року. Залишила у смутку мужа Леона, синів Ореста і Михайла, сестер Катерину Андровську і Ольгу Голіят, п'ятеро внуків і четверо правнуків. Похорон відбувся 11-го вересня 1985 року на цвинтарі в Ровм, Н.Й.

Вічна Їй Пам'ять!

Е. Фатюк, секр.

РОМАН ПАВЛІЧКО, член УНС Відд. 437-го Т-ва „Самопоміч" в Рочестері, Н.Й., помер 29-го серпня 1985 року на 67-му році життя. Нар. 1918 року в Трускавці, Україна. Членом УНС став 1969 року. Залишив у смутку дружину Ірину, сина Юрія з дружиною Анною і кузинів Івана і Дмитра. Похорон відбувся 4-го вересня 1985 року на цвинтарі св. Духа в Гамптонбургу, Н.Й.

Вічна Йому Пам'ять!

М. Малинівський, секр.

СТЕПАН БЛАЖКЕВИЧ, член УНС Відд. 163-го Т-ва „Єдність" у Філядельфії, помер 3-го вересня 1985 року на 76-му році життя. Нар. 1909 року в Честері, Па. Членом УНС став 1929 року. Залишив у смутку дочку Марлєну, сина Степана мол., брата Івана з родиною, та ближчу і дальшу родину в Америці. Похорон відбувся 9-го вересня 1985 року на цвинтарі Овкленд у Філядельфії, Па.

Вічна Йому Пам'ять!

Т. Дуда, секр.

ЮРІЙ КОРПА, член УНС Відд. 53-го ім. св. Миколая в Піттсбургу, Па., помер 23-го серпня 1985 року на 73-му році життя. Народився 1912 року. Членом УНС став 1943 року. Залишив у смутку дружину Марію, сина Степана, доньку Іванну і четверо внуків. Похорон відбувся 27-го серпня 1985 року на цвинтарі св. Володимира в Піттсбургу, Па.

Вічна Йому Пам'ять!

Дмитро Головатий, секр.